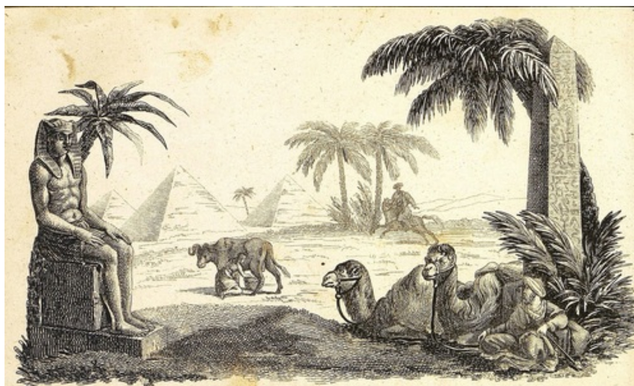

DJUR-KABINETT.

Samling af Beskrifningar

öfver märkvärdiga och nyttiga inhemska och utländska

DJUR;

till ungdomens nytta och nöje utgifven.

Öfversättning med förändringar och tillägg af H. M. C. *Med.* 12 *Kopparstick.*

STOCKHOLM, På *J. A. Probsts* förlag, Tryckt hos *J. Hörberg*, 1828.

Förord till den elektroniska utgåvan

Carl Johan Billmark har signerat omslagsbilden och är förmodligen upphovsman även till bokens övriga illustrationer.

Verket, som översatts från franskan, tillhör Kungl. Biblioteket och har scannats där. Det anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i februari 2017 av Bert H.

I scanningen saknas textsidan 72 och plansch 9.

Inledning.

En hederlig Husfader hade af en långvarig och farlig sjukdom blifvit bragt på grafvens brädd; så snart han kände sig återfå några krafter, och började hoppas sin helsas återställande, lemnade han genast sjukrummet, hvarest han lidit så mycket, och reste, åtföljd af trenne barn, föremål för hans ömmaste tillgifvenhet, till sin landtgård, för att der röna den välgörande verkningen af vårsolens första strålar. I skötet af naturen, som vid denna årstid skänker alla sina alster nytt lif, ville han söka återvinna, jemte kroppens helsa, det sinneslugn som tankan på en grym skiljsmessa och en befaraddöd beröfvat honom. Allmakten bönhörde hans önskan, och patienten, erhöll af naturens hand den efterlängtade hjelpen.

Under det fadren, ännu ganska svag, vandrade omkring på bygden i sina barns sällskap, fattade han det beslut att använda sin tillfriskningstid på deras första undervisning. På landtgården voro de omgifne af åtskilliga tama husdjur; på väggarna i förvaltarens rum hängde en mängd gamla målningar, som föreställde flera arter vilda djur, märkvärdiga både i hänseende till lefnadssätt och kroppsbildning: således kunde han med lätthet för sina små elevers blickar framställa de intressantaste varelser ur djurriket, och för att tillfredsställa de frågor, som anblicken deraf ofelbart skulle föranleda, behöfde han blott påminna sig några efterrättelser ur de naturhistoriska arbeten han i sin ungdom studerat. På det dessa undervisande samtal måtte befrias från en vanlig namnlistas torra tråkighet, inskränkte han sig till ett litetantal djurslag, och ordnade dem, icke i metodiska klasser, utan i samlingar, lämpade efter deras instinkt, lefnadssätt eller konstflit, såsom: *Tama eller Husdjur, Sällsamma Djur, Rofdjur, kloka Djur,* m. m., och denna tanke var lycklig, ty den var naturlig.

De små föreläsningar denne far höll för sina barn, upprepa vi här. Måtte vi kunna, lika öfvertygande som han, bevisa våra unga vänner, att kunskapers inhemtande är en icke blott nyttig, utan äfven nöjsam sysselsättning för alla förståndiga och vetgiriga menniskor!

DJUR-KABINETT.

FÖRSTA KAPITLET.

Hus-Djur:

Hästen, Åsnan, Oxen, Fåret.

Menniskan plägar kallas Jordens Konung, och denna idé, antagen af alla folkslag och på alla tider förkunnad, är ganska sann; ty vi herrska i sjelfva verket på detta klot, icke medelst styrkan, utan medelst en grad af förstånd som vi allena kunna uppnå, och Skaparen har, i det han förlänade oss denna dyrbara gåfva, tydligenbestämt oss att regera öfver de andra djuren, tämja deras böjelser, ordna deras vilja, afgöra deras öden. Vi liafva till ödemarkerna fördrifvit de skadliga slägtena; men dem som skulle följa och lyda oss, dem som Försynen skapade

för att hjelpa oss i våra arbeten, för att tillfredsställa våra dagliga behof, dem liafva vi närmat intill oss, utan att tillåta dem dela våra förmåner: sjelfva Hunden, livilken vi unnat ett visst slags förtrolighet, är ändock vår slaf, och bemötes han ofta med mildhet, så straffas han också icke sällan med stränghet.

Här må vi med tacksamma hjertan beundra Skaparens förutseende godhet, som danat varelserna så, att de blefvo nyttiga för hans kärleks första föremål! Ensamme skulle vi ej kunnat med lika framgång plöja och fruktbargöra jorden, och derföre skaffade Han oss Oxens biträde; men emedan ett så starkt, så väl beväp-nadt djur kunde blifvit farligt för oss, gaf Han dess öga en sådan ställning, att vi för detsamma synas mycket större, mycket starkare än vi verkligen äro; Han ingaf detta djur fruktan för varelser, som det skulle kunna förstöra. Hunden, utrustadmed vighet i lemmarna, samt starka och hvassa tänder, har tillika fått ett ädelmodigt och mildt lynne; hans instinkt förmår honom att älska oss, och hans känslofullhet skyddar oss för hans anfall. Slutligen: alla de djur, som tjena oss till föda, sakna förståndets gåfva: de gå till döden, utan att hetänka att de någonsin skola dc; deras okunnighet gör dem undergifna.

Sålunda är allting här på jorden skapadt, beräknad t för Menniskan, som ofta lättsinnigt eller otacksamt förgäter eller misskänner dessa välgerningar. I det vi här egna vår uppmärksamhet åt några märkvärdigare Djurklasser, skola vi ännu tydligare inse den Skapares godhet, hvars Gudomliga vishet vi nyss antydde.

Hästen.

Är Hunden den behagligaste eröfring menniskan gjort ifrån djurriket, så är Hästen ostridigt den ädlaste. Han är ett ganska stolt djur.; men menniskan har ändå tämjt honom så, att han bär henne och hennes packning; han är hennes för-nämsta arbetsbiträde, och befrämjar hennes nöjen. Yid kappridning, på spasser-färder smeker hon honom med sin hand; på resor, i krig hugger hon honom med sporren, och än kråmande sig med behag, än snabb och modig, lyder han alltid hennes vilja och fullgör hennes önskan. Hästen försakar sig sjelf, för att lefva och verka endast efter menniskans behag; han har ej mera känsla än man vill, han gör inga andra tjenster än man äskar af honom. Han löper åstad som en pil, stannar på första vink; han går, springer, ilar, utan att veta sitt föresatta mål; han hvar-ken dröjer eller förhastar sig; han lyder blott sin ryttares vilja, och det i allt.

Ännu icke tämjd var Hästen aldrig ilsken och grym som rofdjuren; han var blott stolt och folkskygg. Då han eger sin frihet, ser man honom icke anfalla andra djur, hvilka han i styrka är öfverlägsen. Han är sjelf icke rädd, men vill der-före icke skrämma andra. Han söker icke heller gräl med sin like; som han ej liar något byte att bestrida honom, utan lefver af gräs och vexter, uppsöker han honom för att icke behöfva vara ensam, och lefver i ro och fred med honom.Vildhästen fångas i Södra Amerika med rännsnaror, och tämjes utan synnerlig svårighet; inom korrt tid är han så lydig, som om han aldrig varit i fullkomlig frihet.

Hästen finner sig yäl i sin träldom, och saknar menniskans sällskap då han råkar att förlora det. Man har sett Hästar, som blifvit qvarglömda i skogen, der magra och aftyna på korrt tid, ehuru de haft öfverflöd 'på åtskilliga slags föda; de gnäggade, för att låta höra sig; de skyndade menniskans röst till möte, och tycktes återfå sin styrka och munterhet, för att helsa den husbonde, hvars frånvaro de så lifligen saknat.

Åsnan.

Åsnan, livilken, likasom Hästen, vexer i tre å fyra år, blir gemenligen, likasom lian, tjuge, stundom till och med tjugefem eller trettie år gammal. På många trakter af jorden är Åsnan ett lika nyttigt husdjur som Hästen hos oss. Hon behöf-ver mindre sömn än Hästen, och förrättar, med mera lätthet än han, mödosammaoch tröttande arbeten; mindre ömtålig, är hon också icke på långt när underkastad så många och svåra sjukdomar.

Den berömde Naturforskaren Buffon har öfver Åsnan utbredt sig i det skönaste låftal. Han finner henne måttlig, tålig och utomordentligt renlig. En annan, icke mindre sann, men måhända icke så vältalig Fransysk

Naturforskare yttrar om Åsnan följande;

”Åsnans egenskaper äro icke lysande, men goda och nyttiga; andra husdjur göra oss ofta utmärkta tjenster: detta åtminstone de nödvändigaste. Stoltheten er-sättes, hos Åsnan, af ett fogligt och liofsamt väsende. Hon kråmar sig ej, hon yttrar ingen högdragenhet, hon går sin väg rakt fram, icke mycket fort, men oafbru-tet och länge. Hon förrättar sitt arbete utan buller, gör sin tjenst oförtrutet och, hvad som är högt att värdera hos en tjenare, utan anspråk på beröm. För hennes måltider behöfvas inga anrättningar: den första tistel är för henne nog; hon tror sig ej liafva någonting att fordra, och man ser henne aldrig ledsen eller missnöjd, utan allt hvad man ger henne, emottager hon lika gerna.”I Frankrike, Spanien, Italien, Tyskland oeli Österländerna är Åsnan ganska allmän; i de nyssnämnda Europeiska länderna nyttjas hon till dragdjur, i Asien förnämligast att rida på. Åsnans mjölk begagnas ofta såsom ett lindrande medel i åtskilliga tärande sjukdomar.

Oxen.

Oxen tyckes enkom skapad för plogen: hans starka kropp, hans långsamma rörelser, hans korrta ben, hans kallsinnighet och tålamod under arbetet, allt sammanstämmer att göra honom, mera än något annat djur, tjenlig till markens odling och sätter honom i stånd alt besegra jordens beständiga motstånd mot hans bemödanden.

•, ' »

För att bli fullvext, behöfver Oxen tu år, och hans Iefnad blir, likasom de

flesta andra fyrfotade djurs, ungefär sju gånger så lång som vext-tiden: han dör vanligen i femtonde eller sextonde året.Oxarne, likasom andra husdjur, äro olika till färgen; deras hår är dock vanligen rödaktigt eller brunt, och ju mörkare det är, dess mera värderas kreaturet. Detta hår bör äfven vara tjockt, glänsande och lent; då är det ett tecken att Oxen är frisk.

Kon har en mindre grof stämma än Oxen, Hon är, så att säga, vår amma, och om ladugårdspigan, som plägar mjölka henne, icke infinner sig vid den vanliga mjölkningstiden, saknar hon henne och upphäfver ett klagande läte; men så snart hennes sköterska återkommer i fähuset, igenkänner hon henne, och hennes röst, som förut tillkännagaf ett lidande, uttrycker snart fägnad och nöje.

Fåret.

Detta djur, hvars naturell är mycket enfaldig, har också en ganska klen kroppsbyggnad. Det har föga krafter, och orkar ej gå lång väg, utan att bli för-svagadt och utmattadt; det är ovigt, och kan hyarken springa eller hoppa, utan attgenast få hjertklappning och bli andtrutet; det besväras af stark värme och solhetta; köld och frost beröfva detsamma lifvet.

Naturen tyckes hafva skan^ ^äret blott för menniskans nytta, och ej gifvit det någonting för dess py skull: också lefver det endast och allenast för att beta lägga på hu1' r> 0

’ ader'

f Af alla husdjur är Fåret för oss dyrbarast, af den omedelbaraste och vidsträcktaste nytta. Det allena skulle kunna förse nästan alla våra nödvändigaste be-hof: det lemnar oss på en gång ämnen till kläder och föda, oberäknadt de särskilta bruk, hvartill man använder talgen, mjölken, skinnet, inelfvorna, benen, till och med spillningen af detta kreatur, hvars ändamål är att beständigt tjena men-niskan, som uppföder och fortplantar det endast för sin räkning.

*

ANDRA KAPITLET.

Tama Djur:

Hunden, Katten, Papegoju Skatan

Hunden.

Vilja vi fästa vår blick blott vid ett djurs skonhet, så bör Hunae.. -^ctridigt ådraga sig vår förnämsta uppmärksamhet. Hviiken prydlighet och tillika hvilken -vexling i dess skapnad! Pudeln, Doggen, Vindthunden äro alla olika, men alla förena styrka och vighet med behag. Söka vi åter värderligare egenskaper än kroppslig skönhet, böra vi likaledes åt detta djur, vår trognaste väktare och vår tillgifnastf följeslagare, bevilja företrädet. Hans häftiga, till och med stundom vredsamma na turell antager, för att behaga oss, de mildaste känslor: Hunden kommer krypand*

föratt för våra fotter nedlägga sin styrka, sitt mod, sina talanger: han afvaktar vår befallning, för att verkställa densamma: med ödmjuka och bedjande åtbörder söker han utforska vår vilja, och ett ögonkast, en vink, är nog att göra densamma begriplig för honom. Utan att, likasom menniskan, ega tankans ljus, besitter han känslans hela värma.

Hunden lifvas af den oförtrutnaste tjenstifver, nit och lydaktigliet. Känsligare för minnet af njutna välgerningar, än för hågkomsten af lidna misshandlingar, af-skräckes han icke af ett ovänligt bemötande, utan fördrager det tåligt, och glömmer det genast. Långt ifrån att bli ond eller taga till flykten, smeker han den hand som slagit honom, afväpnar den genom sitt saktmod och sin undergifvenhet.

Läraktigare och smidigare än något annat djur kan Hunden lätt undervisas. Han antager den ton som råder i husbondens hus: hos de förnäma ärhos landtfolk enfaldig och rätt fram, hos äfventyrare och menniskor som lefva af rof och plundring visar han sig arg och ilsken, men öfverallt är hanen trogen och uppriktig vän. Antingen hans herre går klädd i siden eller höljd i trasor, tjenar han honom med en alltid lika tillgifvenhet. Lefver lian hos en missdådare, så älskar han äfven honom, och understår sig ej att dömma den, åt hvilken han gifvit väldet öfver sig. Anförtror man honom bevakningen af en egendom, så står han om natten outtröttlig på sin post, skäller med en ovanlig stämma när fara är å färde, kallar på hjelp, men dröjer icke att slåss, tills den kommit; med detsamma han gör larm, rusar han på fienden, klöser och biter honom.

Antagom för ett ögonblick att Hunden icke finnes till, och vi skola inse, af huru mycken vigt det var för oss att ega honom. Huru skulle vi kunnat, utan hans biträde, kufva och tämja andra djur? huru, utan honom, anställa jagt efter skogarnas vilda och skadliga bebyggare? Menniskans första konst var således att uppfostra Hunden, och frukten af denna konst blef jordens eröfring och fredliga besittning.På jagt och såsom Vallhund hjelper han menniskan med en alltid lika skicklighet: han uträttar måhända mera än hon. Så snart vapnens gny höres, så snart valdhornets ljud eller skyttens röst gifvit signal till en förestående fejd, lifvas Hunden af en ny ifver; han ådagalägger sin glädje med de tydligaste uttryck, visar en brinnande otålighet att strida och segra: tyst tågande framåt, undersöker han landets beskaffenhet, söker att upptäcka och öfverraska fienden i dess fäste, uppvädrar hans spår, följer dem steg för steg, och tillkännagifver med olika stämma den förföljda fiéndens afstånd, art, till och med ålder.

Knappt gifves någon undervisning, som Hunden icke kan med nytta emotta-ga, och då han är väl inöfvad, verkställer han ofta rätt underbara saker. Se här, ibland många andra, en anekdot, som gör hans förstånd mycken heder.

Tvänne vandringsmän tågade till fots sin väg framåt; den ena hade sin Hund med sig. Denne deras reskamrat och deltagare i deras mödor blef snart ämnet för deras samtal. Kreaturets husbonde berättade förundransvärda historier om dessskicklighet att återskaffa förkomna saker, men lians Vän tycktes sätta föga tro härtill. Man öfverenskom att ställa hunden på prof: hredvid ett träd nedlade man oförmärkt en penning, igenkännlig på ett visst märke, och då man hade detta träd ungefär en fjerdedels mil bakom sig, ropade hundens husbonde åt honom: ”Sök opp det som jag tappat!” Hunden spänner af som en pil åt trakten, dit hans herre pekar, och våra vandrare fortsätta emellertid sin kosa. Mörkret inbryter: de beg-ge vännerne taga qvarter i ett värdshus vid vägen:

hunden dröjer: hans egare försäkrar väl att han skall snart infinna sig, och söker vederlägga sin väns tvifvels-mål på dess förmåga att finna penningen och hitta tillbaka; men slutligen blir han sjelf orolig öfver kreaturets öde. Det är nu natt; tröttheten manar till hvila: man lägger sig, och somnar. Påföljande morgon höra våra resande ett starkt larm i förstugan; värdshuspigan kominer och öppnar dörren, och i detsamma skyndar hunden in i kammaren och upp i sin husbondes säng, släpande efter sig en rock. Knappt har hunden ännu hunnit med smekningar betyga sin fägnad öfver den äl-

—*skade husbondens återseende, än en tredje resande inkommer, och återfordrar sin rock, som blifvit honom frånröfvad; men hunden fattar å nyo i densamma och vill ingalunda släppa sitt byte. Händelsen synes besynnerlig: man frågar och svarar livarannan å ömse sidor, och slutligen utröner man, att den sist komne vandraren på sin väg råkat hunden, att denne icke mera velat lemna honom, att han hela natten legat på hans rock, och att han sprungit borrt med densamma, i det dörren öppnats. Hundens egare undersöker nu den ifrågavarande rocken, och i en af fickorna igenfinner han penningen, som han nedlagt vid trädet i skogen, oeh livilken vandraren upptagit, redan innan han mött hunden. Alla stodo förvånade och visste icke hvilketdera de mest skulle beundra, Hundens ihärdighet eller dess utomordentligt skarpa uppvädringsfÖrmåga.

För menniskan var Hunden så nyttig, att Skaparen låtit honom födas och trifväs under alla luftstreck, så att han på alla ställen skulle kunna tjena sin her-re. Hyarje land har sitt slag af Hundar: man träffar dem så väl i de brännhetasandöknarne nära Middagslinien som på Norrpolens isfält, icke mindre hos de råaste vildar än hos de mest bildade folkslag.

Katten.

Katten är en otrogen tjenare, men i det han följer sin naturliga drift, gör, han oss ganska vigtiga tjenster. Han är en fiende som tryggar oss mot en ännu farligare: han befriar oss från råttor och möss, som utan denna jägare skulle oändligen förökas och göra oss många olägenheter.

När Katten ännu är ung, visar han sig artig, men äldre är han blott listig, och blir tilltagsen tjuf eller smilande skälm, allt efter som man uppfostrar honom. Han blir mer eller mindre smidig, men aldrig undergifven: han blir mer eller mindre smekande, men aldrig vänskaplig: han skall stjäla mer eller mindre djerft,

men förblir alltid tjufaktig. Se på figuren, huru, medan Hunden låter lägga på sig nosgrimma och sadel för att tjena till ridhäst åt några barn, Katten begagnarögonblicket att snatta borrt deras frukost. Här äro Hunden och Katten på sin plats: begges lynnen utvisa sig tydligt.

Papegojan.

Denna fågel är icke inhemsk, hvarken i vårt land eller i vår verldsdel, men må, i anseende till sin lätthet att tämjas, här anföras, särdeles som han icke sällan, äfven hos oss, träffas tam i enskilta hus; dess fädernesland är eljest nära och omkring Eqvatorn, förnämligast i xlustraliens och Amerikas varmare trakter.

Papegojorna utmärka sig i allmänhet genom sin läraktighet och färdighet att träffande härma menniskors språk, samt genom en mångfärgad, präktig och lysande fjäderklädnad. Storleken är olika: somliga kunna jemnföras med en Höna, andra deremot blott med en Sparf. De lefva ganska länge, stundom ända till hundra år och derutöfver. I sina manerer äro de ganska löjliga: de vända och vrida hufvud och kropp i de besynnerligaste rigtningar; de pusta, nysa, gäspa, skratta,H

och göra allehanda grimaser. Papegojorna antaga äfven mycket af menniskans pläg-seder och höjelser: de kunna fatta hat, ovilja, tillgifvenhet och ömhet: de äro hämndgiriga och nyckfulla: de yttra än glädje, än sorg, än mod, än rädsla: i synnerhet tycka de mycket om smekningar, och smeka gerna tillbaka.

Den här afbildade Papegojan är af den arten som kallas Loris-Papegoja. Dess kropp och stjert är blodröd, hjessan svart, nacken violettfärgad, näbben gul, vingarne mörkgröna och låren blå. Hanen har dessutom en vacker guldgul ring omkring halsen, liknande ett halsband. LorisPapegojan finnes blott på några af Australiehs öar.

Skatan.

Skatan liknar mycket Kråkan så till sin skapnad och sina fjädrar, som till sina seder och vanor. Papegojan är den rike mannens håfnarr, Skatan ofta den fattiges sällskapsjungfru. Hon lär sig äfven, lika som nyss beskrifna fågel, att, fast ofullkomligare, uttala ett eller annat ord, och hon är fullt iit lika så sladder-aktig som denna.Man har beskyllt Skatan för t jufajc tighet, oeh vi hafva här föreställt henne borrtstjälande en barndocka. Emellertid är denna instinkt hos Skatan i sig sjelf ingalunda klandervärd, ty likasom alla djur, hvilka insamla förråd, tager hon hvad hon kommer öfver, men ofta är hon mindre lycklig i sitt val, och gömmer åt sig en hop saker, som icke göra henne den ringaste nytta.

Skatan träffas i alla Europas länder, dock talrikare i norden än i de sydligare trakterna.

TREDJE KAPITLET.

Hemtam da Djur.

Tuppen, Hönan, Ankan, Kalkonen, Påfågeln, Dufvan, Svinet.

Det gifves djur som vi uppföda, göda, och sedan slagta, så snart deras fro-digliet lofvar oss en läcker måltid; dessa djur kan man med skäl förlikna vidett odlingsfält, ty vi behandla dem i allt likt jordfrukter och trägårdsvexter. Några af dessa djur vilja vi här närmare betrakta, medan dejan åt dem utdelar åtskilliga födoämnen.

Tuppen och Hönan.

Tuppen intager en hög rang: han är Hönsens konung, har en stolt gång och gäll stämma; tillika prydes hans hufvud af en.blodröd krona, och vreden är hans vanliga passion. Vi behöfva icke för våra unga vänner omständligare beskrifva denna öfverallt kända husfågel; men hafva de någonsin med uppmärksamhet betraktat de vackra Tupparne, betäckta med mjellhvita eller gul- och grönspräckliga fjädrar, hållande hufvudet upprätt och likasom slungande eld ur sina ögonstenar, så måste de medgifva, att knappt någon tam fågel förenar så många företräden, och att ingen annan gifves, som på en gång är så skön och så fullkomligt bildad.

Honan är mindre fördelaktigt lottad: hennes näbb saknar styrka, liennes huf-vud har ingen kam, hennes fjädrar äro väl stundom brokiga, men utan prakt och glans; hon är skapad, för att lyda, Tuppen för att befalla. Likasom Sultanen håller en hel mängd slafvinnor, har hvarje Tupp flera Hönor till sin tjenst. Han vårdar sig dock sorgfälligt om dem: han kallar dem till deltagande i sin måltid, och förnöjer icke sin matlust, förrän han ser dem alla äta med; skiljer sig någon af dem ifrån de öfriga, så förer han henne tillbaka; saknar han någon alldeles, så upphöjer han klagande rop och yttrar tecken till djup sorg. Svartsjukan uppretar honom mot hans medfriare: med gnistrande öga och uppresta fjädrar rusar han på honom, och ofta gör först medälskarens eller hans egen död slut på striden.

Ankan.

Här se vi den tama Ankan, som icke mera kan flyga, och hvars gång är tung och vacklande: hon är en fågel, som man gerna har på matbordet. Den vil-da Ankan eller Anden åter är mindre fet, af en mindre tung skapnad och dessutom märkvärdig för sin instinkt. Änderna flyga i flockar och på tvänne.linier, som under vinden förena sig i en spetsig vinkel, så att blott de som intaga vinkelns spets, blifva mödade, emedan de nödsakas klyfva luften.; men denna plats intages turvis af alla fåglarna, och det utan tvistigheter och med oändlig ordning. Då de på cjväl-len vilja slå ned på marken, skicka de ut spejare, oeh efter deras anvisning sänker flocken sig ned i något träsk; dock öfverlemna de sig icke åt hvilan, innan poster blifvit utsatta, för att ända tills morgonen vaka för allas väl.

Kalkonen.

Kalkonens hembygd är Norra Amerika och Westindien; med katolska missionärer har han kommit till Europa. Man träffar Kalkoner hos Indianerna i stora skockar, vanligen hundra, stundom tvåhundra till antalet. Dessa vilda Kalkoner

skilja sig från cle hemtaroda endast deruti att de äro större och af mörkare färg; för öfrigt hafva de samma seder,

samma vanor, samma lefnadssätt.

En artförändring af Kalkonen bär en toffs på liufvudet: denna toffs är stundom svart, stundom hvit.

Påfågeln.

Med slösande hand tyckes Naturen hafva öfver Påfågeln utöst de skatter, livaraf hon åt jordens öfriga fåglar förunnat blott någon del: en hög resning, en majestätisk gång, en stolt hållning, ett ädelt utseende, nätta former, allt antyder en utmärkt varelse; en rörlig och lätt toffs, målad med de yppigaste färger, pryder dess hufvud; dess fjäderklädnad tyckes förena de skönaste blommors friska färger med regnbågens beundransvärda strålbrytning, och livarje Påfågelns rörelse åstadkommer tusen olika schatteringar.

Likt blomstren vissna dessa fjädrar och affalla livarje år; sålunda afklädd blygs fågeln att visa sig och söker dölja sig för allas blickar, tills våren återgerhonom hans lysande prydnad. Då fikar han åter efter ^åskådarens hyllning: när han ser någons ögon fastade på honom, tyckes han uppblåsas af högmod, och då utbreder han skrytande, i form af en solfjäder, sina präktiga stjertfjädrar, livilkas ögonformiga afdelningar, mot solens strålar skiftande i de briljantaste färger, utgöra ett bländande skådespel. Honan är dock på långt när icke så färgrik som hannen.

Denna fågel, för sina sköna fjädrar hönsgårdens prydnad, besvärar dock med sitt obehagliga skri. Lik alla dem som yfvas öfver sin skönhet och sina vackra kläder — hvarför de, likasom Påfågeln, hafva händelsen alt tacka — förenar han dårskap med dumhet; han är för öfrigt af snart sagdt ingen nytta, och man underhåller honom blott för hans skönhet och såsom en raritet.

Ostindien är Påfågelns egentliga hemland. I nordliga länder blir denna fågel mera hvit än brokig. Han förtär samma födoämnen sopa annat hemtamdt fjäderfä, och uppnår stundom fem och tjuge års ålder.Dufvan.

Lätt var det att förslafva eller tämja tunga och oviga fåglar, såsom Kalkonen, Påfågeln, Hönan; men för att underkufva de lättare och mera snabbt flygande, erfordrades mera konst och skicklighet. Åt Dufvan inreder menniskan högt belägna bon eller så kallade slag, försedda med små rum, der hon kan föda sina ungar och bli frivillig fånge. Dufvorna äro i sjelfva verket hvarken hemdjur såsom Hunden och Hästen, eller fångar såsom Hönsen; de slå ned i det för dem tillredda boet, taga det i besittning och qvarstanna der, till de af nyck eller tvång åter aftå-ga. De äro gäster, som ofta den ena dagen komma och den andra åter lemna oss.

När honan har ungar, håller hannen sig ständigt hemma i dufhuset, emedan han är ganska rädd om sin afföda. Då Dufvornas sköterska utströr korn för dem, ser man hannarne, i stället att äta, oupphörligen mana honorna att flyga tillbaka till slaget: de äro uppmärksamme fäder, som frukta, att äggen torde under mo-.derns frånvaro bli kalla och deraf taga skada.3a

Svinet.

Tilläfventyrs är detta det smutsigaste och råaste af alla fyrfotade djur. Skap-nådens ofullkomligheter tyckas här inverka på lynnet: alla Svinets plägseder äro grofva och plumpa, alla dess böjelser orena, och alla dess känslor inskränka sig till en omättlig glupskhet, som gör att det slukar utan åtskillnad allt hvad det öfver-kommer. Den sträfva borsten, den hårda huden, det tjocka späcket göra djuret föga ömtåligt för hugg och slag eller annat yttre våld. Man skall till och med liafva sett råttor äta in sig i dess rygg, och borrtfräta hud ochspeck, utan att kreaturet särdeles brytt sig derom.

Detta djur kallas Vildsvin, då det befinner sig i fritt tillstånd och i skydd för menniskans öfvermakt; dess huggtänder äro ett fruktansvärdt vapen. Vildsvinet duger till föda, endast medan det är ungt; af de gamla äter man blott hufvudet.

Svm-

Svinkött ätes icke af Maliometai.er och Judar, men anses hos alla andra reli-gionsbekännare och nationer såsom en smaklig rätt. Fotterna, som så föga värderas hos andra fyrfotadjur, hvilka tjena menniskan till näring, utgöra hos Svinet verkliga godbitar/

FJERDE KAPITLET.

Tama Djur.

Dromedarien, Kamelen, Buffeloxen, Arabiska Hästen.

I Asiens och Afrikas sandöknar skulle vår verldsdels hustama djur icke kunnat lefva, följaktligen ej lemna menniskan den hjelp hon af dem äskar. Naturen har der före försett nämnda trakter med djurslägten, passande för det heta luftstrecket, och för invånarne lika nyttiga som de, hvilka trifyas i de tempererade , 3*w

3 4

zonerna. Buffeln Intager der Oxens plats, Kamelen gör samma tjenst som Hästen, och af högre resning än denne, fruktar han icke markens brännande hetta; slutligen, den Arabiska Hästen, härdad ocli rask, företer, jemnförd med vår, alla de olikheter som erfordras för det omkringströfvande lefnadssätt, livartill han är af Naturen ämnad.

Dromedarien och Kamelen.

Dessa tvänne namn, Dromedarie och Kamel, utmärka icke tvänne särskilta djurslägten, utan blott tvänne olika arter af samma slägte. Det hufvudsakligaste skiljemärket består deri, att Kamelen har två knölar, men Dromedarien blott en.

Kamelen träffas i medlersta Asien, samt norra och medlersta Afrika. Hans egentliga fosterland tyckes dock vara Arabien; uti detta land finnes han icke blott i största antal, utan han är äfven mest passande derför. Arabiens jordmån är öfverallt torr och sandig, och Kamelen är det tarfligaste af alla djur: han kanflera dagar vara utan dricka; äfven äro hans fotter danade att gå 1 sanden, och hela hans kroppsbyggnad är inrättad efter landets och luftstreckets beskaffenhet.

Araben anser Kamelen såsom en Himlens skänk, ett heligt djur, utan hvars hjelp han hvarken kunde lefva eller resa eller drifva handel. Kamelernas mjölk utgör Arabens vanliga föda; af dessa djurens hår spinner han garn, hvaraf han förfärdigar åtskilliga tyger till klädesplagg och husgerådspersedlar. På ett enda dygn kan Araben flytta sin boning hela åtta å tie milen: så hastigt löpa Kamelerna öf-ver sandfälten.

I Egypten, Persien, Arabien och Barbariet forslas alla handelsvaror endast på Kameler. Detta djur är det skyndsammaste och minst kostsamma af alla fort-skaffningsmedel. Köpmän och andra resande förena sig i talrika sällskap, som kallas Karavanerj för att trygga sig mot de rofgiriga folkstammar, hvilka genom-ströfva Asiens och Afrikas sandöknar. Stora Kameler förmå bära en packning af iooq till 1200 skålpunds tyngd.Alla tvåklöfvade idislande djur — det vill säga sådana, som för andra gången omtugga den njutna födan — hafva fyra påsar eller magar till matens mottagande och smältning; Kamelen är af naturen utrustad med fem sådana, och i den femte kan han länge förvara en ganska betydlig mängd vatten, som der hvarken förskämmes eller blandas med födo-ämnena. När nu Kamelen i de torra öknarna träffar någon källa, fyller han denna säck med vatten, hvaraf han sedermera, då han känner sig törstig, låter genom vissa musklers sammandragning någon del uppstiga i svaljet, för att läska detsamma. Det är denna besynnerliga inrättning som sätter honom i stånd att flera dagar lefva utan alt dricka.

Uti ihärdighet öfverträffar Kamelen alla andra djur. Han går skyndsamt och oafbrutet 16 timmar hvarje dag, utan att hvila eller njuta något slags föda. Först om aftonen aflyfter man hans packning, och släpper honom lös för att på den sandiga marken söka sin föda, som för det mesta består i tistlar och dylika en torr jordmåns alster. Flera veckor uthärdar han på sådant sätt, och tillryg-galägger ofta många liundra mil, utan att rasta en enda dag. Emellertid låter han alldeles icke tvinga sig att bära tyngre bördor eller göra längre dagsresor, än livarvid han är van; men musik muntrar honom mycket: i synnerhet älskar han flöjtens lena toner, och inrättar efter deras takt sin gång.

Förena vi under en enda synpunkt alla detta djurets egenskaper och all den nytta man har deraf, så måste vi erkänna det för ett bland de kostbaraste och gagneligaste af alla kreatur, som Försynen underkastat menniskans välde. Guld och silke räknas väl bland Österländernas rikdomar, men Kamelen utgör dock dess förnämsta skatt.

Buffeloxen.

De varma länderna hysa Bufflar i stor mängd; de företräda der våra tama Oxars ställe, men äro mindre fylliga än de, hetsiga och ilskna. Buffelns kött är mindre saftigt än Oxens, hårdt och segt, men hans hud är mycket bättre och lemnar ett läder, som ej lätt genomtränges af väta.OÖ

Tvänne Bufflar, spända för en lastvagn, draga med lätthet en tyngd, som fyra starka hästar skulle hafva svårt vid att få ur stället.

Här hafva vi föreställt en Buffelko, som mjölkas af en qvinna; mjölken lem-nar hon i vida större ymnighet än vår vanliga ko, men den är icke af lika god Beskaffenhet.

Arabiska Hästen.

Bland alla Häst-slag innehar det Arabiska första rangen. Arabens omvårdnad om sina Hästar går så långt, att han öfver dem förer ordentliga slägtregister ifrån led till led. Arabiska Hästen är af medelstorlek, smärt, ledig, vig, stolt, liflig och ganska ihärdig. För öfrigt har han i mer eller mindre grad den allmänna Hästens värderligaste egenskaper*.FEMTE KAPITLET.

Jagande Djur.

Jläfuen, Mår de n, V ess lan, Falken, S p ar f höken.

Alla djur lrafya egna medel att förskaffa sig sin föda, och de ledas af instinkten att upprätthålla sitt slägte. Bland de däggande djuren och fåglarna, måhända äfven hland fiskarna och insekterna, finnas emellertid i hvarje klass enskilte, hvilka, för att kunna åtkomma sitt rof, använda konstiga rörelser, list och knep, som antyda mycken eftertanke och utmärka stor fintlighet. Det är ett slags krig som de föra, och detta fordrar af dem klokhet, skicklighet och mod. Af dessa djur, som vi betekna med namnet Jagande Djur, vilja vi mönstra de märkvärdigaste.

Räfven.

Ett kringströfvande djur, som söker sin föda på jagt, angriper sitt rof, hvar helst det råkar detsamma, och som det oupphörligt ombyter yistelseort,4o

samlar det inga förråd af födoämnen för framtiden. Men Räfven, som åt sig gräfver en kula och i detta ho uppföder sina ungar, skulle kunna använda mindre list och jaga mindre ofta. Jagt måste då för honom vara ett medfödt begär, ett verkligt nöje, och hans böjelse derför synas vara lika stark som Apans benägenhet att göra hopp och språng. Det är möjligt, att, då han fångat något djur i sina snaror, han känner sin öfverlägsenhet, och att af denna känsla en viss njutning uppstår för honom. Lika förslagen som omtänksam, fintlig och slug, tålig och ihärdig i högsta grad, förändrar han sitt uppförande så ofta han anser det nödigt, och det byte som den ena dagen undkommer hans list, faller dagen der-på i hans våld.

Företaget att välja sig en boning förråder redan hans omtanka för sig sjelf; valet af boningsplats, den konst hvarmed kulan bygges och göres beqvärn, samt ingången döljes, äro lika många bevis på hans klokhet. Räfven bosätter sig oftast vid något skogsbryn, nära intill byar och gårdar; här hör han Hönsen kackla,och slukar dem redan i inbillningen; natten inbryter, han lurar ut ett tillfälle, smyger sig sakta och hemligt till gården, och gör sällan sitt försök förgäfves. Han stjäl sig in i hönshuset, eller' gräfver sig in under detsamma, griper och dödar sina offer, utan att ens hafva väckt dem, och drager sig slutligen tillbaka med ett rof. Detta gömmer han i gräset, under tufvor och mossa, kommer om några ögonblick åter och hemtar ett annat, stundom äfven ett tredje och fjer-de byte, och drifver omtankan så långt, att han icke nedgräfver alltsammans på samma ställe, ty upptäckte man hans förråd, så vore allt förloradt. Han inrättar derföre flera förvaringsrum på temligt afstånd ifrån hvarandra, och han glömmer ingalunda hvarest han förborgat sitt första rof; han vet ganska väl hvar han skall söka det, så snart hungern låter känna sig.

Räfven jagar på samma tid som Menniskan, och fångar lika mycket vildt som hon. Har hon lagt ut limstänger,

utspändt nät, så vittjar han dem för henne, och redan i daggryningen har han gjort rent hus. Har jägaren sårat en Hare och Räf-ven möter denna, så jagar lian honom i sin ordning och går aldrig miste om roF-vet. Han spårar upp Rapphönans, Vaktelns och andra fåglars bon, samt uppäter både äggen, ungarna och modern.

Eljest är han icke grannlaga i fråga om födo-ämnen; i brist på Harar och Rapphöns, håller han till goda med Råttor, Paddor och Ödlor. Han tycker mycket om ost och rönnbär, och det är märkvärdigt, att våra Vindthundar, som med honom liafva någon likhet till skapnaden, dela samma smak. Räfven äter dessutom alla slags fisk och åtskilliga insekter.

Mårclen.

”Mården,” säger Buffoiij, ”är inhemsk i Norden, och träffas der utomordentligen ymnigtj man måste förvånas öfver den mängd skinnvaror af detta djurslägte, som der förbrukas, och som derifrån utföres. I de tempererade luftstrecken finnes Mården blott i ringa antal, och trifves alldeles icke i varma länder.”Vi vilja tillägga, att Mården är vid sin jagt lika fintlig som Räfvenj men han är mindre stark, och hans företag mindre lysande. I hönshusen insmyger han sig ofta, endast för att äta ägg, en rätt som synnerligen smakar honom. Man fångar honom i snara, och då blir han fruktansvärd; han hits, han rifs, och man hör noga akta sig för hans list, ty ofta ställer han sig död, fastän han är vid fullkomligt lif, och mången jägare som, litande på utseendet, trott sig kunna taga honom med händerna, har med ett eller par fingers förlust fått plikta för sin oför-sigtighet.

Här föreställe vi Mården smygande på en Jordråtta som han uppvädrat, medan Räfven lurar på några Höns, och en Vessla står på vakt vid ingången till en kaninkula.

Viesslan.

Detta djur är af samma slägte som Mården, men något mindre till storleken. I Norden är Vesslan ganska allmän. För Råttor är hon en vida farligarefiende än sjelfva Katten; dessutom fångar hon Ormar, Fåglar, Ekorrar, Kaniner och Harungar. I Frankrike finnes ett slags Vessla, som nyttjas till jagt efter Kaniner.

Likasom Mården stjäl hon sig in i hönshusen, dricker ur alla ägg som hon öfverkommer, och dödar ofta Hönan som söker försvara dem. Hon förtär icke ger-na på stället sitt rof, utan bär det, om så är möjligt, till sin håla, hvarest hon förvarar det tills det börjar ruttna. Vanligtvis sofver hon om dagen, och företager nattetid sina ströftåg.

Vesslan fångas, i synnerhet om vintern, i fällor, på hete af möss eller småfågel. Skinnet brukas till foderverk.

Falken och Sparvhöken.

Här föreställa vi uti strid med hvarandra de tvänne fåglar, som med mesta skäl förtjena att kallas jagande. Kan icke Sparfhöken genom sin snabba, nästanlodväta flygt undkomma sin fiende, så försvarar han sig modigt, fastän utan hopp om seger: han är svagast, och måste således duka under.

Falken har jagat för menniskans räkning, i synnerhet på en tid då modet var att gå på Falkjagt och då man hade till Falknerare-konst upphöjt talangen att dressera denna fågel till öfningar, som fordrade mycken skicklighet och förstånd. Likväl var det blott genom tvång och försakelser, som man kunde förmå Falken att skilja sig vid sin frihet och jaga för en husbonde. Ännu i dag brukas denna fågel på åtskilliga orter, förnämligast i Persien, till jagt. Han inöfvas dertill på följande vis: I ett tunnband, som hänger fritt vid en lina, sätter man fågeln, och låter honom i denna ställning under tre dygn icke få sofva, i det man, så snart han tillsluter ögonen, stöter till tunnbandet, hvarigenom han nödgas hålla sig fast och ständigt vara vaken. Genom detta vakande blir Falken spak, och låter handtera sig som man vill. Sedan låter man honom svälta, innan man tar honom med sig ut i fria luften för att jaga. Jägaren bär honom på handen och betäcker hans ögon meden läderhufva, som tages af då något vildbråd visar sig. Falken ilar då på rofvet, dödar det, och sätter sig åter på Jägarens hand. Vanligtvis hinder man om hans hen ett långt snöre, vid hvilket man kan draga honom till sig igen, i fall han skulle få lust att flyga horrt. De djur han sålunda jagar, äro Harar, Rapphöns, Vildgäss, Änder och dylikt vildbråd.

Sparfhöken finnes öfver hela gamla verlden; i vårt fädernesland vistas han sommartiden i skogarna, och följer om

hösten de från norra landskaperna borrlflyt-tande Sparfvarna till Skånska slättbygden och stundom till ännu sydligare länder. Sparfhöken är ungefär af en Dufvas storlek, honan likväl betydligt större än hannen. Denna fågel är ganska läraktig: man tämjer honom lätt, och likasom Falken kan han inöfvas till jagt, förnämligast på Rapphöns och Waktlar. Han fångar äf-ven Dufvor som skiljt sig från sina följeslagare, och förstör en oändlig mängd Bofinkar, Sparfvar och andra småfåglar.S JET TE KAPITLET.

Sällsamma Djur.

Renen, Skälen, Bältan, S v ä rdf i sk e n, Sågfisken.

Renen.

Detta tveklöfvade idislande djur hör till Hjortslägtet, och bebor blott de nordliga trakterna af Europa, Asien och Amerika. Renen är ungefär fyra fot lång och tre fot hög. Han är i yngre åren till färgen rödbrun, askgrå då han blir gammal; den täthåriga huden tjenar till ganska goda vinterkläder. Greniga horn pryda såväl honan som hannen, och fällas årligen, af den sednare om hösten, af den förra om våren. Öronen äro långa och nästan äggformiga. Renens gäng utgör ett slags mer eller mindre hastigt trafvande, och när lian löper, höres från hans , fötter ett knäppande läte, liksom då man stöter tvänne hårda saker mot hvarandra. Äfven i Renens öfriga leder knakar det, så ofta han rör sig.Renen är ursprungligen vild, och stryker i stora flockar omkring i de nordliga skogarna och ödemarkerna; såsom tam utgör han Nordbons förnämsta, nästan enda husdjur. I vårt fäderneslаnd sysselsätta sig Lapparne, som ej drifva något åkerbruk, endast med Renskötsel; stundom eger en enda familj ända till tusen sådana djur. Med dem tågar Lappen omkring till de ställen, der han kan för sin hjord finna föda. Om sommaren består denna af åtskilliga slags gräs, fjellvexter, löf och mossor, om vintern liufvudsakligast af Renmossa, den Renen med sin fina lukt uppvädrar och med biträde af fotter och horn uppgräfver undan den ofta flera fot djupa snön.

Sommartiden nyttja Lapparne Renen att bära bördor och om vintern att draga lass. I Lappmarken nyttjas till åkdon ett slags släda, kallad Akja eller Pulkaliknande en båt med bred köl. Med en stark rem spännes Renen vid slädan, i hvilken Lappen sitter nedbäddad i en Renshud, och styr djuret medelst

en.en omkring dess horn fästad töm. Med en och samma Ren kan man, vid godt väglag, ofta tillryggalägga tie mil på lika många timmar. Detta sätt att resa är dock både obeqvämt och farligt, isynnerhet för en ovan; ty icke sällan gör Renen sig ostyrig, vill icke gå, samt, om han fått stryk, vänder sig om och med fram-fötterna slår den körande, som då nödgas stjelpa pulkan öfver sig och låta Renen bulta på kölen tills sinnet gått öfver. Tunguserne nyttja Renarne äfven till ridt.

Nordländarne jaga de vilda Renarne på flerahanda sätt: de skjuta dem med stussare, stinga dem med spjut, eller fånga dem i snaror.

Renen är utsatt för flera olyckor, som förhindra dess förökelse till den grad, som eljest skulle vara fallet. Filfrasar, Yargar och Varglon anfalla ofta Renarne, i synnerhet dem som råkat skilja sig ifrån hjordarna och ströfva ensamme omkring. Renarne försvara sig likväl med sina starka framfötter, och ofta händer, att Vargen, sä framt han är allena, får med lifvet phkta för sin roflystnad. Dockhar Renen ännu värre fiender i de otaliga svärmar af Knott, Mygg och Renbromsar, som lägga sina ägg i hans hud; deraf uppkomma bölder, djuret utmerglas, och ofta dö hela Renhjordar af denna plåga. Den tama Renen lefver till 12 å i5 år; den vilda lär ofta uppnå en högre ålder.

I Nordländernas frusna trakter uppfyller Renen allena på en gång Hästens, Kons, Fårets och Getens plats, samt förser invånarne med nästan allt hvad de be-höfva. Den feta mjölken drickes färsk eller användes till ost, ganska sällan till smör. Skinnet tjenar Nordländaren till tält ocli kläder, senorna till sytråd, af benen förfärdigas skedar. Mergen räknas hos Koräkerna för en läckerhet. Renköttet utgör Lappens vanliga föda och är ganska välsmakligt, i synnerhet tungan. Af klöfvarne kokas lim, och håret nyttjas till stoppning, i stället för tagel.

Den Siberiska Renen skiljer sig från den Lappska deruti, att han har större och grenigare horn, samt är till färgen alldeles hvit.Skälen.

Skälen, som äfven kallas Sjöhund eller Sjökalfj föreställes här simmande i ett vattenkar, såsom man ser honom hos personer, som resa omkring med åtskilliga slags djur och visa dem för penningar. Man skulle vid första ögonkastet lätt kunna taga honom för en Pudel: han är till färgen brun, har rund t liufvud och korrt nos; vid tilltagande ålder blir huden liksom tigrerad. Till kroppsstorleken är han lika en medelmåttig Kalf. Han har fyra fötter, af hvilka de tvänne främre, som äro korrta och hafva fem tår med klor, sitta nära hufvudet; bakfötterna äro så hopvexta med svansen, att de tyckas utgöra ett enda stycke, något liknande en fisks stjert. Tårna på alla fotterna äro förenade med en simmhud, hvarmedelst Skälen kommer ganska fort i vattnet.

Skälarnes naturliga klimat är Norden, hvarföre de mest träffas i Norra Oceanen; dock finner man dem äfven i Vesterhafvet och Östersjön, äfvensom i Kaspiska Hafvet. Såsom amfibier vistas de också stundom på land, i synnerhet som-5a

martiden, då de ligga och värma sig i solskenet. Deras föda hestår i fiskar, sjö-vexter och vattenmaskar.

Europeerne fånga Skälarne förnämligast för tranen som de lemna, och för huden, livilken, sedan den blifvit garfvad, nyttjas till beklädning å koffertar, till förfärdigande af renslar, skor m. m. Skälfångsten idkas hufvudsakligen om våren vid Spitzbergen i Norra Oceanen.

Bältan.

Detta lilla fyrfotade djur är märkvärdigt för sin sällsamma beklädnad, som på sätt och vis kan förliknas vid ett slags rustning. Dess fasta bälten skydda det verkligen mot dess fienders tänder eller klor; också kan det, likt Igelkotten, rulla ihop sig till ett klot, då det känner sig icke ega nog styrka eller mod att uthärda en strid.

Bältan finnes i Brasilien, Gujana och andra trakter af Amerika, hviken verldsdel synes vara hennes fosterland. Af detta djur gifvas många arter, allaoskadliga och äfven onyttiga för menniskan. Komma de in i en trägård, äro dock meloner, potäter och alla slags skidfruhter i stor fara. Deras vanliga föda utgöres af Jordmaskar, Myror och Insekter.

Svärdfisken och Sågfisken.

Fastän betecknade med tvänne särskilta namn, kunna dessa begge fiskar räknas till ett och samma slägte: olikheten består blott deri, att det från hufvudet utgående benet är mer eller mindre taggigt. Om taggarne äro grofva, får fisken namn af Sågfisk; Svärdfisk kallar man honom, om de äro mycket fina, knappt synliga. Oftast är denna långa spets taggig på begge sidor liksom en dubbel kam. Svärdfisken håller nie å tie fot i längd; Sågfisk en är en aln lång och betäckt med en läderaktig hud.

Dessa begge fiskar äro Hvalfiskens grymmaste fiender: de förfölja honom öf-verallt, hvarest han möter dem. Striden dem emellan är ett ganska sällsamt skåde-spel. Hvalfisken, som ej har något annat försvarsvapen än sin stjert, söker att med densamma slå sin fiende, och om han råkar honom, krossar han honom med ett enda slag; men den ganska viga Svärdfisken eller Sågfisken undviker gemenligen det dödande slaget, hoppar upp i luften, störtar åter ned på Hvalfisken, och söker att antingen genomstinga honom eller såga hål på hans hud. Man ser hafvet färgas af blodet, som strömmar ur den ofantliga fiskens sår; denna, uppbragt af raseri och smärta, sätter med sina häftiga rörelser och svängningar böljorna i skakning, och luften återskallar på långt håll af det buller, som uppstår, då han piskar vattenytan.

Negrerne hålla dessa fiskar i stor vördnad, och undvika så vidt möjligt att fånga dem. Råkar likväl någon af dem i deras nät, så afhugga de hans svärd eller såg, och räkna fisken bland deras Fetischer eller husgudar.SJUNDE KAPITLET.

Sällsamma Djur.

P ar adisfågcln, Kakadoran, Tukanen, Härfågeln, Kolibri.

Paradisfågeln.

Denna sköna fågels egentliga fädernesland är Nya Guinea, hvarifrån han stundom gör utflygter till de

nästgränsande Ostindiska öarna. Den stora Paradisfågeln är ungefär af en Dufvas storlek, den lilla vida mindre; hufvud och ögon äro små, halsen betäckt med korrta och styfva fjädrar. Färgen är på hufvudet och nacken ljust guldgul, på näbben gröngul, på framdelen af halsen guldgrön, på ryggen, vingarna, stjerten och benen kastaniebrun, på bröstet mörkbrun, skiftande i purpur. Från begge sidorna af bröstet, under vingarna, utgår en mängd fjädrar, som stundom hålla till och med tre qvarter i längden, och äro till färgen dels hvitaktiga, dels kastaniebruna eller purpurlika, dels angenämt guldgula.Paradisfåglarne flyga i skaror af trettio till fyrlie; en af dem är de öfrigas anförare, livilken de lyda och efter hvars flygt de rätta sin. Paradisfågelns uteslutande förkärlek till de trakter, der kryddor vexa, ger anledning förmoda, att han finner sin föda på de aromatiska trän, hvari han för det mesta plägar vistas. Emellertid försäkra flera resande, att han äter andra frukter, och äfven att han fångar små fåglar till sin föda.

Kakadoran.

Kakadoran hör till Papegojornas slägte, och är en hland dess största arter. Asiens södra delar, förnämligast Indien och Indiska Öarne, äro deras hemland, och de äro der så allmänna, att de bygga sina hon på taken af invånarnes boningar. Fågeln har fått namnet Kakadora, Kakaduj Kakatu eller Kakatoe, för den likhet dess läte har med detta ord. Han åtskiljer sig från de öfriga Papegoj-arterna genom sin kröktare och rundare näbb, men allramest genom den fjäderbuske, som han bär på hufvudet, och hvilken han efter behag kan uppresa och nedfälla. Medmycken svårighet lär lian sig att tala; men roar deremot sin egare med sina lustiga och narraktiga åtbörder. Också kan han lätt tämjas och uppfödas, hvarföre han i Ostindien blifvit ett slags husdjur.

Fjäderbusken på Kakadorans liufvud är sex tum hög, och består af tie till tolf stora fjädrar, lika vingpennor, som formera liksom ett slags solfjäder. Denna fågel är öfver hela kroppen hvit, med undantag af näbben och fotterna, som hafva svart färg.

Tukanen.

Denna fågels smak för peppar, som han med begärlighet förtär, har gifvit honom binamnet Pepparätare och Pepparskata. Han utmärker sig genom ett tjockt liufvud och en oproportionerlig näbb, då den ofta är öfver sju, och hela den öf-riga kroppen blott tie tum lång. Tungan är lång, smal och fjäderlik vid kanterna. Fjädrarne på hela kroppen äro gemenligen svarta, stundom skiftande i grönt; stjer-ten är röd, hvit och svart, strupen gul och hvit, näbben svart och rödgul.Som Tukanens pergamentartade näbb är alltför mjuk att krossa födo-ämnena, har naturen gifvit fågeln förmågan att sluka helt allt hvad han äter. Denna näbb, fastän lätt, hindrar likväl fågeln i dess flygt, emedan den då genom sin storlek drar hufvudet nedåt. Tukanens läte är ett slags hvissling, som han så ofta och så entonigt upprepar, att han deraf på åtskilliga orter fått namn af Predikare-fågel.

Tukanerne vistas blott i Södra Amerika, och flyga gemenligen i flockar af åtta till tie tillsammans. Deras flygt är tung, men temligen hög; för det mesta uppehålla de sig i trädens toppar.

Denna fågel kan, medan han är ung, lätt tämjas och uppfödas; i Brasilien skall han till och med väl trifvas ihop med Hönsen. Tam äter han åtskilliga frukter, kött och bröd, men är ganska ömtålig för kyla; i sin naturliga frihet föder han sig af flera slags bär, peppar o. s. v.

Tukanernas kött, fastän något segt, har en icke obehaglig högsmak, och ätes derföre gerna. Med hans vackra fjädrar pryda infödingarne sina hufvuden och vapen. .%

Härfågeln.

På Skandinavien, förnämligast i dess medlersta och sydliga trakter, vistas denna fågel från April till September; den öfriga delen af året tillbringar han i varmare länder. Skogiga och huskrika orter, helst nära intill träsk och moras, äro hans vanliga hemvist; gemenligen håller han sig på marken, men flyger upp i trän, då han blir jagad; sina bon har han i remnor uti klippor och gamla murar, eller i håliga träd. I skogarna ger han ofta ifrån sig ett sällsamt läte: Opp-opp-opp! Opp-opp-opp! som han flera gånger å rad upprepar, och hvilket gifvit Skånes allmoge anledning att kalla fågeln Popp. Ungarne bli mycket tama, om de tidigt tagas ur boet och uppfödas.

Likasom Kakadora-Papegojan bär Härfågeln på hufvudet en hög fjäderkam, som efter behag kan uppresas och nedfällas, och som utgöres af tvänne rader rostgula, i ändarne svarta fjädrar. Hufvudet, halsen, bröstet och öfra delen af ryggenäro rödgrå, skiftande i rostgult; nedra delen af ryggen samt vingarne svarta med gulaktigt hvita tvärstreck; magen livit med svarta linier långsåt; stjertens öfra fjädrar svarta, de undra hvita; näbben svart, inunder roten köttfärgad; benen mörkt askgrå.

Den nytta Härfågeln gör menniskan, består deri, att han förtär skadliga insekter; för öfrigt äter han äfven myror och myrägg, samt i tamt tillstånd bröd, kokt kött o. s. v.

Kolibri.

De åtskilliga arterna af denna lilla fågel indelas vanligen i tvänne slägten: Honingsfåglar och Flugfåglar_, som åtskiljas derigenom, att näbben hos de förra är krokig, men hos de sednare rak. Bland alla lefvande varelser äro dessa måhända nättast till skapnaden och mest lysande till färgerna. Ädla stenar och metaller, polerade af konstens hand, kunna icke på långt när jemnföras med dessa skapelsens klenodier. Naturen har i ymnigt mått förunnat dem alla de gåfvor, somde öfrige fåglarne blott till någon del besitta: vighet, hastig flygt, behagliga rörelser, rik prydnad: allt har hon slösat på dessa sina små gunstlingar; smaragden, rubinen, topasen blänka på deras fjädrar, som de aldrig smutsa med jordens stoft, emedan de knappt för något ögonblick vidröra marken, utan beständigt vistas i luften, fladdrande från blomma till blomma och sugande dessas honingssaft.

Kolibrifågelns mod och djerfhet stå i intet förhållande till dess lilla figur: finner han icke i blomman som han suger, den föda han påräknat att träffa der, så blir han utom sig af vrede, uppreser sina fjädrar likt borst, hämnas på blomman och hackar sönder henne i små bitar. Likaså ser man honom med häftighet förfölja fåglar som äro vida större än han sjelf, haka sig fast på deras kropp, låta sig bäras af dem under flygten, och hugga dem med näbben tills han uttömt sin lilla vrede. Ofta äro dessa fåglar äfven i strid sins emellan och slåss, såsom det tyckes, blott af öfvermod. Under sin snabba och oupphörliga flygt gifva de ifrån sig ett läte, nästan likt ett rockhjuls surrning. —< Kolibri-honan gör sitt bo afbomull och gummiträdsbark, till storlek och skapnad liknande halfvan af en itu-skuven valnöt, och upphänger det mellan tvenne blad eller på en enda stjelk af ett pomerans- eller citron-träd.

Amerika tyckes vara dessa täcka fåglars fädernesland; dock finnas några arter i sydligaste delen af Afrika, samt på åtskilliga öar i Söderhafvet. De äro för ingen del skygga: man kan komma dem ända till fem, sex steg nära, och då kan man fånga dem dermed att man sprutar vatten på dem; äfven tagas de på limstång. De tåla icke ens att man sakta vidrör dem; så snart de bli fångade, dö de. I Amerika bära unga Indianskor den sköna Kolibri såsom en prydnad i stället för ör-liängen. Af dess fjädrar sammansatte Perus och Mexicos fordne inbyggare lysande målningar, och ännu i dag lära någre Indianer förstå samma konst.

Topas-Honi?igsfägelnj som här föreställes, är den största bland alla hittills kända Kolibri-arter, ehuru hela hans längd icke öfverstiger sex tum; från stjerten utgå tvenne långa fjädrar, som stundom Öka fågelns längd med tre och en halftum. Fågelns färger äro öfver all föreställning lysande. Hufvudet, strupen och framsidan af halsen hafva den skönaste, i gröngult skiftande topasfärg; nacken och öfra delen af ryggen äro purpurfärgade; bröstet och nedra delen af ryggen skifta äfven i purpur, blandadt med guldfärg; stjertens täckfjädrar äro guldgröna, dess sidfjädrar räfröda, och de tvenne långa medlersta purpurbruna; fotterna äro alldeles hvita. Topas-Honingsfågeln träffas talrikast i Gujana uti Södra Amerika.

ÅTTONDE KAPITLET.

LejonetGamen, Af g ud a-Ormen.

I jordklotets varmaste länder, äfvensom i de trakter hvilka frosten betäcker med evig is, uppehålla sig de grymmaste Rofdjuren. De tyckas hafva blifvit för-vista till de min^t beboeliga klimater, för att vara till mindre förfång för menni-slian, som borde besitta jordens mildaste och fruktbaraste regioner. Måhända äfven jordmånens ofruktbarhet och ett brännande luftstrecks oblida inflytelse bidraga att göra djuret blodtörstigt: det måste ju beständigt kämpa med behof och försakelser, som förgrymma dess lynne.

Lejonet.

Under Afrikas eller Indiens brännande sol är Lejonet det starkaste, det stoltaste, det fruktansvärdaste af alla rofdjur. I alla sydliga trakter af Asien och Afrika, livarest menniskan icke vårdat eller icke kunnat bosätta sig, finnas Lejonen ännu i temligen stort antal, och sådana som Naturen dem alstrat. Vanda att mäta sina krafter med alla djur som de råka, blifva de genom sina oupphörliga segrar oförskräckta och förfärliga; emedan de icke känna menniskans makt, frukta de henne icke, och emedan de icke rönt hennes vapens styrka, trottsa de dem. Skott och sår uppreta dem, men skrämma dem icke; ej heller fälla de modet för mängden :den: ett enda af öknens Lejon anfaller ofta en liel Karavan resande, och dådet, efter en hårdnackad och våldsam strid, känner sig matt, tar det icke till flykten, men fäk-tar under återtåget, alltid bjudande fienden spetsen, aldrig vändande honom ryggen.

Lejonets yttre svarar emot dess stora inre egenskaper: det har en vördnadsbjudande skapnad, ädel blick, stolt gång, fruktansvärd stämma. Dess kropp är icke så ofantlig som Elefantens eller Noshörningens, icke så tung som Flodhästens eller Oxens, icke så groflemmad som Hyenans eller Björnens, icke så långsträckt eller af pucklar vanställd som Kamelens; tvärtom är den så väl bildad, så väl proportionerad, att den tyckes vara ett mönster af styrka, förenad med vighet: lika fast som senfull, h vark en öfverlaslad med kött eller fett, och icke innehållande någonting öfverflödigt, består den nästan endast af nerver och muskler. Denna stora muskelstyrka röjer sig i de ofantliga hopp och språng, som Lejonet med lätthet verkställer; i den hastiga rörelsen af dess svans, som är nog stark att slå en menniska till

5marken; i den lättliet livarmed djuret rynkar ansigtets, förnämligast pannans, hud, hvilket betydligen ökar dess fysionomis majestät eller snarare uttrycket af dess raseri, samt slutligen i dess förmåga att röra sin man, som icke blott reser sig, men häftigt slänger åt alla håll, då Lejonet blifvit uppretadt. Denna man, bestående af långa yfviga hår, betäcker alla främre delarna af Lejonets kropp, och blir allt längre och yfvigare, ju mera djuret tilltager i ålder. Hannarne allena äro försedde med man; honorna hafva på bröstet en toffs af långa och krusiga hår. Lejonets färg öfver hela kroppen är gul, mer och mindre skiftande i grått eller rödt.

Enligt alla naturforskares och resandes intyg bebor Lejonet blott jordklotets varmare länder, ehuru man stundom lyckats att vänja det vid tempererade klimater; men aldrig har det funnits i Björnarnes och Yargarnes nordliga hembygder.

Gamen.

Gamarnes allmänna kännetecken äro grymhet och vildhet: de äro Tigrar bland fåglarne, likasom Örnen i många hänseenden kan kallas fåglarnes Lejon.Den art, som här föreställes, kallas Lammgamj och är den största bland alla Europeiska fåglar. Han håller i längd från näbben till stjertspetsen fem och i bredd mellan utspända vingar nie till tie fot. Hans fyra tum långa, vid spetsen krökta, näbb har en mörk köttfärg. Bruna, i svart stötande, fjädrar betäcka öfra delen af kroppen; underlifvet är ljusare, och henen äro beklädda med ett slags hvitaktig ull.

Denna fruktansvärda roffågel närer sig icke, såsom de öfriga Gam-arterna, så mycket af as, utan mera af lefvande djurs kött. Får, Getter —. i synnerhet Kil-lingar och Lamm, — Harar, Kattor, äfvensom Rådjur och Stengetter, anfallas af honom; stundom borrtröfvar han och uppäter små barn, och man påstår, att han också vågar sig på fullvexta menniskor. Vi se honom här på kopparsticket, huru han mellan sina klor borrtför ett dibarn, som han röfvat ur dess mors, en Ne-grinnas, armar.

Gamarne i allmänhet bebo förnämligast bergstrakter, hvarest de finna tillräckligt förråd af föda; man ser dem äfven på klippor vid hafsstränderna, menhär tillbringade gemenligen blott nätterna, utom dådet af stormen upprörda hafvefc på kusten uppkastat stora fiskar. Sällan besöka de täta skogar, emedan de behöfva stort utrymme, för att sätta sina ofantliga vingar i rörelse; deremot finner man dem ganska ofta i dalar och på ängar.

Dessa fåglar hafva en ganska skarp syn, en säker blick, och ett grymt utseende; halsen är på de flesta endast betäckt med ett lätt dun, stundom också alldeles naken. Den största bland alla Gamar, och tillika bland alla flygfåglar, är Kondorrij en Södra Amerikas inbyggare, som ofta håller-tolf fot emellan de utspända vingarnas spetsar. Hans svarta glänsande vingfjädrar äro stundom två och en half fot långa.

Gamar träffas i alla verldsdelar, förnämligast i Arabiens, Greklands och Egyptens bergsbygder, på öarna Cypern och Malta, på Alperna, Pyreneerna och Anderna,Afguda-Ormen.

Om detta förfärliga vofdjur har den berömde naturforskaren Lacepéde lem» nat följande beskrifning:

Det är förnämligast i Afrikas brännande öknar som Afguda-Ormen ostörd herrskar, och der han uppnår den ansenligaste längd. Man ryser af fasa, då man, i resebeskrifningar öfver det inre af denna verldsdel, läser huru denna ofantliga Orm skjuter fram i det höga gräset och bland buskvexterna, stundom mer än tre qvar-ter tjock i tvärlinie, lik en lång och grof stock som hastigt framsläpas. Af vexternas rörelse, hvilka böjas vid hans framtågande, blir man på långt håll vai’-se, huru hans kropp i våglika slingringar fortlöper: för honom fly Gazellerna och andra djur, som utgöra hans vairliga byte, och den enda utväg man i dessa omätliga ödemarker kan vidtaga, för att skydda sig mot dess mordiska taixd och vådliga styrka, är att sätta eld på det redan af solen halfförbrända gräset. Svärd och skjutgevär förmå ingenting emot denna hiskliga Orm, då han är fullvext ellerdå han plågas af hunger. Han hejdas hvarken af floder, som han råkar på sin väg, eller af hafsbugter, livilkas stränder han ofta besöker, ty han simmar med lätthet, äfven midt igenom de upprörda vågorna; och förgäfves skulle man, å en annan sida, söka skydd i höga trän, emedan han hastigt slingrar sig upp till deras öfver-sta toppar: också vistas han icke sällan i stora skogar. Omsnärjande stammarna med sin kropp, hänger han sig fast på träden, och lurar derifrån på något förbigående rof. Då han befinner sig på något betydligare afstånd från detta rof, eller från ett annat träd, hvarpå han vill slå ned, lindar han stjerten omkring en gren, sträcker ut den långa kroppen, balanserar i luften, och kastar sig slutligen med otrolig styrka och så snabbt som en pil på sitt offer, eller på trädet hvar vid han vill haka sig fast.

Råkar han någon farlig fiende, börjar han icke med tänderna en strid, som då skulle för honom bli alltför ofördelaktig, utan han rusar med sådan hastighet på sitt olyckliga offer, omlindar det med så många ringlar, klämmer det med så7r

mycken styrka, krossar dess ben med sådan våldsamhet, att det, ur stånd att fly, äfvensom att nyttja sina vapen, upphäfver ett gräsligt, men fruktlöst tjut, och snart ihjelqväfves under det ofantliga odjurets mångdubblade bemödanden. Är det döda djurets kropp för stor att sväljas hel af Ormen, som dock har ett utomordentligen stort gap, livilket han med lätthet ännu mera kan utvidga; så fortfar han att klämma sitt liflösa rof och att sönderkrossa dess fastaste delar. Är detta förenadt med någon svårighet, så släpar han det dödade djuret med sig till något stort träd, slingrar en del af sin kropp omkring dess stam, den öfriga delen omkring rofvet, klämmer detta mellan trädet och sin kropp, och sålunda liksom sönder-rual detsamma.

Sedan han fått sitt hyte så mjukt han vill, sträcker han ut det på längden medelst förnyad klämning, och förminskar derigenom dess tjocklek; derpå öfver-drager han det med sin saliv eller ett slags sleramig vätska, som han i ymnighet ger ifrån sig. Med sin kropps ringlar knådar han, så att säga, denna massa, den-två fot lång. Dess hud är, till grundfärgen, på ryggen brun, på sidorna gulaktig och under buken hvit, samt tecknad med större och mindre fläckar, utgörande svarta ringar med en likaledes svart prick midtuti. Dessa ringar, som än äro ovala, än cirkelrunda, hålla ofta tre tum i diameter. På hufvudet, bröstet, buken, benen och svansen, äro fläckarne helt och hållet svarta. Djuret liknar för öfrigt till vexten en Dogg af stort slag, men har icke så höga ben.

Pantern är af ett vildt och obändigt lynne: man kan väl kufva, men icke tämja honom, ty han aflägger aldrig fullkomligt sin rofgiriga natur; i synnerhet fordras, då man vill begagna sig af honom på jagt, mycken sorgfällighet att inöfva honom dertill, och ännu mera försigtighet att föra honom. Man transporterar honom på en kärra uti en bur, hvars dörr man öppnar så snart vildbrådet visar sig: han rusar då emot djuret, upphinner det vanligen i tre till fyra språng, slår det till marken och dödar det; men förfelar han sitt rof, så blir han rasande och kastar sig stundom på sin förare, som gemenligen, till förekommande af lifsfara för sig,har med sig köttstycken eller lefVande djur, såsom Getter, Lamm och dylika, dem han slungar åt honom för att stilla hans raseri.

Pantern har ett vildt utseende, en orolig oeh grym blick, är häftig i sina rörelser, och tjuter likt en ilsken Dogg; hans stämma är i allmänhet starkare och gröfre än en uppretad Hunds. lian har en skarp, högröd tunga, starka och hvassa tänder, spetsiga och skarpa klor.

Leoparden liknar Pantern till lefnadssätt och lynne; Negrerne vid Senegal eller i Guinea, hvarest han är ganska allmän, hafva aldrig lyckats att tämja honom eller använda honom till jagt efter andra djur.

Dessa begge djurslägtens hud anses för ganska dyrbar, och lemnar förträffligt pelsverk; vackrast och dyrast är Leopardens.

Schahcden.

Ehuru Vargen är ganska nära beslägtad med Hunden, gifves dock ett djur, som intar platsen emellan dem begge, nemligen Schakalen. Med Vargens vildhetförenar han någonting liknande Hundens förtrolighet; hans läte är en blandning af skällande och tjut. Schakalerne gå aldrig ensamme, utan alltid i skaror af tjuge trettie, fyrtie: de samla sig till krig och jagt: de föda sig af smärre djur, och med sin mängd injaga de fruktan hos de starkare: de anfalla alla slags tama kreatur och husfåglar nästan midt för menniskans åsyn. Utan att yttra någon rädsla, intränga de i ladugårdar och stall, och om de i dessa sednare icke finna någonting annat, uppäta de lädret på seldonen. I brist på lefvande rof uppgräfva de as efter djur, äfvensom menniskors lik, och sedan de blifvit vana vid dessa, genomströfva de oupphörligt hegrafningsplatser, samt följa efter armeer och karavaner, för att mätta sig med de under marschen eller resan döende menniskornas öfverlefvor; med ett ord: de äro bland fyrfotadjuren detsamma som Korpame äro bland Fåglarna.

I Persien, Indien, Tatariet, Palestina, Arabien, Syrien och hela den delen af Asien som vi kalla Levanten, äfvensom i hela Afrika, är delta djurslag ganska talrikt, besvärligt och skadligt. Schakalen är gemenligen af Räfvens storlek, menhar korrtare ben; för ofritt är han märkvärdig för hårets färg, som är lysande gul, hvarföre åtskillige författare kallat honom Guldvarg.

Hyenan.

Detta är ett bland de få fyrfotade djur som liafva fyra tår på fram- och bak-fötterna. Det har långa, upprättstående och nästan nakna öron, ett fyrkantigare och korrtare hufvud än Vargen, längre ben, i synnerhet bakbenen. På halsen och ryggen har Hyenan en man af långa, borstlika, bruna och gråa hår, som hon efter behag kan resa och fälla. Hela kroppen är betäckt med någorlunda långa, borstlika, livitgrå hår. Svartaktiga tvärstreck gå öfver kroppen och den långhåriga, yf-viga svansen. Hyenan är ungefär af Vargens storlek; dock tyckes kroppen vara något korrtare och mera sammantryckt.

Detta vilddjur lefver och ströfvar för sig sjelft, icke i sällskap med andra af sitt slägte; det bor i bergsklyftor och klippskrefvor, eller i kulor som. det gräfveråt sig i jorden. Hyenan är ett grymt och argt djur, och blir aldrig tam eller spak. Hon lefver af rof, likasom Vargen, men är starkare och ofta äfven mera djerf. Betande hjordar förföljer hon, stjäl sig ofta in i stall och fähus, samt angriper boskapskreaturen; stundom anfaller hon äfven menniskor. Hennes ögon lysa i mörkret, och det tros, alt hon ser bättre om natten än om dagen.

Hyenan försvarar sig tappert mot Lejonet, fruktar icke Pantern, och anfaller Lokatten, som ej kan göra henne motstånd. Då rof fattas henne, uppvädrar hon as, gräfver upp marken, samt framdrager och uppäter qvarlefvorna af djur och menniskor.

För att framställa de trenne sist heskrifna djuren i verksamhet, hafva vi antagit, att Hyenan håller Schakaln under sin grymma klo, och att vid dennes skrik Pantern framskyndar, färdig att bestrida sin fruktansvärda fiende ett byte, som slutligen måste bli segervinnarens belöning.TIONDE KAPITLET.

Läraktiga Djur.

Elefanten, Apan, K anar ifågeln, Domherren.

Man har anmärkt, att ju mera naturlig instinkt ett djur ådagalägger vid byggandet af sin boning, vid sina ungars uppfödande, vid sin födas anskaffande, vid jagande och vid jägares undvikande, dess mindre lyder det menniskans röst, dess mindre begagnar det sig af den undervisning man bibringar detsamma. Kännande sin kraft och sina medel, önskar det förblifva sådant det är, och beqvämer sig ogerna att göra något som icke beror af dess egen vilja. Sålunda kan Bäfvern icke tämjas, och instängd skulle Svalan aldrig förrätta de murare-arbeten, som

bon i sitt fria tillstånd med så mycken konst och regelbundenhet verkställer. Bland de Läraktiga Djuren finna vi få andra slägten än sådana som, lemnade åt sig sjeb-va, väl förstå att uppehålla sitt lif, men som icke utmärka sig genom de förvånansvärda beräkningar, hvilka förråda så mycken klokhet.

Elefanten.

För sina många utmärkta egenskaper och sin stora förståndighet förtjena Elefanterne verkligen att af människan omfattas med en viss aktning. Också visa de sig ganska känsliga härför, och menniskan yfves icke Öfver beröm eller blyges för klander mera än dessa djur. På sin förares eller Kornaks åtbörder, på det olika uttrycket af hans röst, förstår Elefanten hans önskningar, hans sinnesrörelser, äfven de hastigast öfvergående, och alltid tyckes han vilja deltaga i hans begrepp. Mäg-tig af en uppriktig tillgifvenhet, har man sett honom aflägga ostridiga bevis af sin erkänsla. Man skulle tro, att denna ofantliga massa vore ur stånd att göra sig några ideer och föreställningar, och man upptäcker med förvåning hos honom mycken finkänslighet. Smickrad af den uppmärksamhet man visar honom, behål-ler han länge hågkomsten af lidna oförrätter, och hans hämnd är förfärlig. Likväl är hans karakter icke utan en viss ädelhet, och djur, som i jemnförelse med honom äro mycket svaga, kunna anfalla honom, utan att behöfva frukta för hans vrede.

Yi vilja här anföra ett ställe ur BufFon, hvilket ytterligare skildrar de förvånande egenskaperna och de oändliga förmögenheterna hos detta djur, ett af de intressantaste som Naturen framhragt:

”Hvarje varelse i skapelsen har ett verkligt och ett relativt värde. Yili man rättvist uppskatta beggedera hos Elefanten, måste man till det minsta med-gifva honom Bäfverns förståndighet, Apans härmningsgåfva, Hundens känsla, samt dertill bifoga de egna, honom allena tillhöriga, fördelarne af styrka, storlek och lång lisftid, livilken sednare somlige bestämma till ett hundra, andre till två hundra år. Man får ej glömma hans vapen eller försvarständer, med hvilka han förmår genomborra eller besegra sjelfva Lejonet. Man bör erinra sig, att han med

sinasina steg skakar jorden; att lian nied sin snabel upprycker väldiga trän; att han med en stöt kan krossa murar; att han, fruktansvärd genom sin styrka, är nästan oöfvervinnelig genom hlotta motståndet af sin kroppsmassa och genom den tjocka hud som betäcker densamma; att han på sin rygg kan hära ett befästadt torn tiied flera mans besättning; att han ensam sätter i rörelse maschiner och transporterar bördor, som sex hästar ej skulle få af stället; att han med denna oerhörda styrka förenar mod, klokhet, kallblodighet och punktlig lydnad; att han håller måtta, äfven i sina häftigaste passioner; att han, uppretad, icke misskänner sina vänner; att han aldrig anfaller andra, än dem som förfördelat honom; att han lika länge kommer ihåg välgerningar som oförrätter; att hån, som icke äter kött, utan närer sig af vextrikets alster, icke är en född fiende till andra djur, samt att, slutligen, han älskas af alla, emedan alla för Honom bära aktning och icke hafva någon orsak att frukta honom.” *Elefanten har icke eftersträfvat tyranniet, utan gifvit sig under menniskan, hvil-ken han skulle kunnat bestrida ett välde, som styrkan tillagt honom. Emellertid, fastän han lyder en husbonde, beqvämer han sig icke till en blind undergif-venliet: han fordrar ett vänligt bemötande, och försätter sig åter i sitt vilda tillstånd så snart man tillfogar honom orättvisa. Hans död är då nödvändig, ty i sin ilska rasar han förfärligt mot alla lefvande och liflösa föremål.

På detta fruktansvärda djurs ädelmod har man många exempel. Då en Elefant en gång tagit lifvet af sin Kornak, som orättvist gifvit honom stryk, kom den olyckliges enka, smältande i tårar, och kastade sina barn för honom, i det hon ropade åt honom att uppoffra äfven dem, eftersom han beröfvat dem deras far. Djuret, liksom rördt häraf, blef åter saktmodigt, fattade med snaheln den äldste af de begge gossarna, satte honom sakta på sin rygg, och ville sedermera icke tåla någon annan förare.I anseende till den stora nytta menniskan kan draga af Elefanterna, använder lion åtskilliga medel för att fånga dem, Negrerne gräfva för detta ändamål stora gropar, som de betäcka med qvistar och grästorf. Har någon Elefant fallit ned i en sådan, låter man honom stå der några dagar, hvarunder man ger honom sparsam föda; efter hand vänjer han sig vid den person, som tillför honom hans mat, låter draga upp sig, och medföljer godvilligt. Indiens regenter anställa Elefant-jagter med ofantliga tillrustningar, och använda vid dylika expeditioner ofta flera tusen menniskor. Annorstädes deremot, hvarest jägarne uppsöka Elefanten blott för dess hetars eller elfenbenets skull, fälles djuret vanligtvis med skjutgevär.

Uti Indien begagnar man sig af Elefanten liksom af Hästen hos oss. Han bär ofantliga bördor, och pålassar dem

sjelf, om de icke äro alltför tunga, ganska behändigt med sin snabel. Icke blott hans rygg belastas; äfven på betarna lägger man packor, och i sjelfva munnen bär han sådana smärre saker, som med aktsamhet böra vårdas.Resande och Naturforskare öfverensstämma i sina uppgifter, att Elefanterne äro talrikare i Afrika än i Asien; men i den sednare verldsdelen äro de större, och på Ceylon finnas de skönaste djur af detta slägte. De tåga gemenligen i talrika flockar, sällan ensamma. En Elefant går vanligen nästan lika fort som en Häst i smått traf: han kan, utan att bli trött, tillryggalägga åtta till tre mil om dagen.

Här föreställes han dragande korken ur en butelj, fylld med vin, hvilket han mycket gerna dricker. Detta är en bland de öfningar, som deras egare aldrig underlåta att fordra af deras skicklighet: också låta de dem upplösa knutar, från marken upptaga småmynt, och så vidare, ty med samma snabel, som förmår lyfta ofantliga tyngder, fattar han ganska lätt äfven de minsta föremål.

Apan.

Apslägtet är ganska talrikt; de särskilta arterna hafva väl i det hela samma grund-karakter, men framte dock många olikheter i hänseende till kroppsstorlek.utseende, lefnadssätfc, och så vidare. Orang Utang är en lefvande karrika tur a£ menniskan: han är känslig för samma intryck och kan antaga samma vanor som hon; äfven hafva somlige naturkunnige kallat honom Skogsmenniska,, för hans likhet med vårt slägte. En sådan stor Apa dog för några år sedan i London, liggande till sängs, med en näsduk kring hufvudet, som hon sjelf omknöt; under sin sjukdom lät hon sig åderlåtas, och kornvattnet, som en läkare ordinerade till dryck åt henne, förtärde hon aldrig innan hon sjelf lagt socker deri.

De smärre Apor-na, som gemenligen kallas Markattor och sällan gå endast på bakfötterna, hafva derigenom mindre likhet med oss. För öfrigt äro alla Apor mycket viga och i stånd att verkställa nästan allt hvad menniskan ålägger dem att göra. De lyda, så snart man lyckas ingifva dem rädsla; men visar man sig icke något sträng emot dem, så kan man ej förmå dem till det ringaste. — Man har sett Apor samla sig omkring en af deras kamrater, som blifvit träffad af jägarens kula, fylla såret med löf, och på det sättet söka stilla blodflödet.De märkvärdigaste Ap-arterna, utom Orang Utangj äro: Mandrillen i Guinea, Magot i Barbariet, Gibbon i Ostindien, Babianen i de varmaste delarna af Afrika, Malbruk i Bengalen, Makoko i Kongo, Patas vid Senegal, Koaita_, Saja, Marikina i Södra Amerika, m. fl.

Aporna hållas hos åtskilliga Hindostanska folkslag i stor vördnad. På vissa dagar måste invånarne för dem uppduka stora måltider, bestående af ris och hirs, meloner och sockerrör, ordentligen serverade. Man framställer dessa rätter på byggnadernas platta tak, och det dröjer icke länge innan gästerne ankomma och hålla till godo anrättningen. I hufvudstaden uti Guzerate finnas hospitaler för lytta, sjuka eller gamla Apor, äfvensom herhergen för kringvandrande djur af detta slägte.

Aporna äro i allmänhet fallna att härma alla menniskans åtbörder, rörelser och göromål, och de ådagalägga der vid ofta en utmärkt färdighet. De lära sigqvickt allt livad de se menniskan göra, odygder och dårskaper, icke mindre än nyttiga handlingar eller nöjsamma företag. Man har exempel på Apor, som förrättat alla en domestiks åligganden, som. serverat dricksvaror, rensköljt glasen, vändt stekspettet, stött kryddor i mortel, hemtat vatten i krukor, med ett ord: uträttat hvarjehanda hushålls-göromål. — På vår plansch föreställes en Apa, vol tigerande på slapp lina, livarpå hon ofta gör hopp och svängningar, som den skickligaste lindansare icke sällan torde ha svårt för att verkställa.

Kanariefågeln och Domherren.

Kanariefågeln är en i de flesta hus vanlig kammarmusikus: han kan lära sig sjunga små sångstycken. Ehuru han har en mindre höjlig, mindre omfattande och mindre harmonisk stämma än Näktergalen, har han dock mera gehör, mera lätt för att imitera, och fattar således fortare en musikalisk undervisning.Dessutom är han en ganska angenäm sällskapskamrat: uppfödd i sitt fängelse, finner han sig slutligen väl deruti: hans smekningar äro älskvärda, hans misslynthet oförarglig och hans lilla ondska hvarken sårande eller stötande. — Kanariska öar-ne äro denna behagliga sångares egentliga fädernesland; likväl trifves och fortplantar han sig under nästan alla

luftstreck.

Domherren har af naturen fått en vacker fjäderbeklädnad och en skön röst. Likasom Kanariefågeln föder han sig af vexternas frön och bär, eller af insekter, och likasom nyssnämnde fågel kan han tämjas och hålla oss sällskap. Man inöfvar också både Kanariefågeln och Domherren till åtskilliga små konster: så se vi dem här sysselsatta att i små hinkar af jernbleck ur en nedanföre ställd skål upphemta vatten, för att dricka eller att bada sig uti.%

ELFTE KAPITLET,

Läraktiga Djur,

Hjorten, Hunden, Haren.

Hjorten.

Denna är ett af de oskadliga, fromsinta och fredliga djur, som tyckas skapade enkom för att försköna och lifva skogarnes ödslighet. Hans nätta och lediga kroppsbildning, hans smärta och väl formade vext, hans böjliga och senfulla lemmar, hans hufvud, snarare prydt än väpnadt med en lefvande grenig krona, hvil-ken han årligen fäller: allt detta utmärker honom tydligt från skogens öfriga in-byggare.

Då Hjorten jagas, använder han mycken list för att komma undan. Han slår bugter, söker att få andra djur i sitt sällskap för att narra jägaren, och lyckas detta, så stjäl han sig borrt på ögonblicket, eller gömmer han sig, liggande påbuken, bakom någon buske eller annat föremål. Är han uttröttad, så gör han ännu flera bugter än eljest; men ser han alla sina krumsprång fruktlösa, så flyr lian, om möjligt är, till något vatten och kastar sig deri, för att beröfva Hundarna spåret.

Som Hjortarne om vintern sakna bete i skogarna, lemna de då dessa och sprida sig öfver slättbygden, i smärre lundar och äfven på besådda åkerfält. I December månad förena de sig i skaror, och under den strängaste kölden söka de skydd emot den i buskar och snår, då de hålla sig tätt tillsammans, och värma hvarandra med sin andedrägt.

Hjortens greniga horn höra snarare till vextriket än till djurriket, ty de vexa och utveckla sig på samma vis som trädens grenar. De affalla af sig sjelfva, sedan de fått fullkomlig fasthet, och icke mer taga till sig någon näring, likasom frukten med dess stjelk vid mognadstiden lossnar från trädet.9r

Hjorten liar god syn och hörsel samt ett förträffligt väderkorn: när han vill lyssna, lyfter han upp liufvudet, reser öronen i vädret, och hör då på ganska långt håll. Träder han fram ur en småskog eller något annat gömställe, så stannar han några ögonblick för att se sig omkring åt alla sidor, och söker sedan att komma under vinden, på det han måtte kunna vädra, om någon fiende är i grannskapet.

Oaktadt Hjortens utomordentliga rädsla har man lyckats att dressera honom till öfningar som fordra ett visst mod och rådiglieL På bröderna Franconis Cirkus i Paris har man sett en Hjort springa midt igenom ett fyrverkeri, i det ögonblick alla dertill hörande pjeser med ett förfärligt brakande af brunno, och i samma liufvudstad såg man för längre tid sedan ett djur af samma slägte gå på spänd lina. (Se planschen.)

Hunden,

Då vi talade om Husdjuren,, yttrade vi oss om Hunden utförligt nog, att icke behöfva om honom anföra några vidare naturhistoriska uppgifterj; vi vilja derfö-re här inskränka oss att tala om honom såsom ett Läraktigt Djur, och hvilken individ af de fyrfotadjuren skulle liäruti kunna bestrida honom första rummet:' Han gissar menniskans tanke och hans lydnad utgör hans kunskap, men denna visar sig ock verkligen beundransvärd. Man ser honom på nosen bära de smakligaste läckerbitar, utan att tillfredsställa sin aptit, förrän hans husbonde nämner en viss nummer eller en viss bokstaf. Han exercerar med utmärkt färdighet; klädd som gumma, kringsvänger han flinkt spinnrockshjulet; han agerar pantomim, utmärker på urtaflan hvad klockan är, drar ett visst kort ur hela leken, spelar domino, med ett ord: han är i stånd att verkställa handlingar, som skulle tyckas fordra ansträngning hos sjelfva menniskoförståndet.

Haren.

Hararne äro i rikt antal kringspridde öfver alla trakter af jordklotet. Ungar-ne födas med öppna ögon. De aflägsna sig icke långt ifrån hvarandra, eller fråndet ställe, hvarest de blifvit födde. Likväl lefva de ensligt och hvar och en väljer sitt läger på sextio till åttio stegs afstånd från grannens. Derföre, när man på ett ställe finner en ung hare, kan man nästan vara säker att råka en eller två andra i grannskapet. De söka sin föda nattetid hellre än om dagen: de nära sig af gräs, rötter, löf, frukt, frön, och föredraga de vexter som hafva en mjölkaklig saf-va. Om vintern gnaga de äfven harken af träden; al och lind äro de enda trän, som de icke vidröra. De uppfödas ined sallat och skalfrukter, men dessa gödda Harars kött har alltid en elak smak.

Om dagen sofva eller hvila Hararne i sitt läger, och lefva, så att säga, hlott om natten: då göra de sina utfarter, och söka sig föda. Man ser dem i månskenet leka tillsammans, springa och hoppa efter hvarann; men den minsta rörelse, prasslet af ett nedfallande löf, är nog att störa deras ro: genast fly alla åt livar sitt håll. De sofva med öppna ögon; hår öfver ögonlocken sakna de, och tyckas hafva dålig syn. Deremot hafva de en ganska skarp hörsel och öron af en ofantligstorlek, i jemförelse med deras kropp. Dessa långa öron röra de med utomordentlig lätthet, och nyttja dem såsom styre under springandet, som är så snabbt, att de lättligen hinna om nästan alla andra djur. Som deras framben äro mycket korr-tare än bakbenen, hafva de lättare att springa uppföre än utföre; också, när de jagas, löpa de alltid genast mot någon höjd. Deras språng är ett slags galopp, med ganska hastiga och tätt på hvarandra följande skutt. Deras gång på marken höres ej, emedan deras fötter öfverallt äro beklädda med hår. Sannolikt äro de äf-ven de enda djur, som hafva hår inuti munnen. De lefva sju till åtta år.

Den så svaga, så rädda Haren kan ej lära många konster; men man har dock lvckats förmå en och annan att aftrycka en pistol eller att slå på trumma, och det är mycket af ett så lättskrämdt djur.

Hararne i de varmare länderna, Spanien, Italien, Barbariet, äro mindre än i de nordligare regionerna. Dessa djur finnas i mängd i Sverige, Ryssland, Pålen,Tyskland, Danmark, England, Frankrike, Grekland, och i synnerhet på ön Delos i Arkipelagen» I de trakter, der marken någon längre tid är hetäckt med snö, ombyter Haren under samma tid sin vanliga grå färg till snöhvit; likväl förblifva örsnibbarne beständigt svartaktiga.

TOLFTE KAPITLET.

Konstfärdiga Djur.

Bäfvern.

Detta för sin skickliga byggningskonst kända djur är två till två ocli en half fot långt. Dess oformliga och tjocka svans är nästan af kroppens halfva längd, och håller nära fem tum i bredd. Hufvudet är korrt, med små ögon och öron, samt en tjock och tvär nos med hvassa tänder. Halsen är korrt och tjock,ryggen hvälfd, den till kroppen närmaste fjerdedelen af svansen hårbeläckt, det öfri-ga beklädt med fjell, emellan hvilka några korrta liårstrån der och hvar framsticka. Benen äro mycket korrta. Framfötterna liafva fem skiljda tår; de på bakfötterna äro mycket längre än de främre och förenade medelst en simhud. Hudens färg är gemenligen kastaniebrun och glänsande med gulbruna bottenhår. Svarta och hvita Bäfrar träffas äfven, de sednare likväl mera sällan, i Norra Amerika.

Bäfvern är af naturen ämnad att vistas både i vatten och på land. I vattnet rörer han sig ganska qvickt, och simmar med sådan snabbhet, att en karl till häst knappt kan följa honom. Framfötterna håller han då nästan alltid stilla och uppdragna tätt under hakan, och förrättar rodden endast med bakfötterna, hvarvid svansen tjenar honom till styre. På land deremöt kommer han icke särdeles fort. Då han sofver eller hvilar, ligger han sällan på sidan, utan vanligen på ryggen eller magen. Hans sinnes-organer äro skarpa, i synnerhet är lukten fin; lätet liknar nästan Grisars. Jord-Jordklotets nordliga delar äro dessa djurens hemorter; ymnigast träffas de i Amerika. Norra delarne af Skandinavien och Ryssland äro de trakter af Europa, livarest Bäfvern allmännast vistas; doek finnes han äfven der och hvar i Tyskland och Frankrike. Han trifves häst i vattenrika och skogiga trakter, på långt afstånd från alla menniskoboningar. Till lynnet är han stilla och fredsam: i sitt fria och oberoende tillstånd utmärker han sig genom sin konstflit; men under fångenskapen blir han sorgsen och slö. De få Bäfrar, som ännu vistas i bebodda

trakter, lefva ensamme i kulor och gångar, dem de gräfva åt sig på stränderna af strömmar, sjöar och andra vattendrag.

Bäfverns föda består af åtskilliga träns bark, t. ex. af Lönn, Asp, Pil, Ask, Björk, Poppel, ra. m., samt några örter, som vexa på bottnen af de sjöar och floder, vid hvilka han vistas. Stora trän kringgnaga Bäfrarne vid roten, tills de falla öfver ända, och då afskära de med sina hvassa tänder qvistama i ett enda bett.Likasom Bien och Myrorna lefva Bäfrarne, der de få vara ostörda, i små samhällen, och uppföra då de konstiga byggnader, som gjort dem till föremål för Naturforskarens beundran. Om Bäfrarne i Kanada hafva åtskillige resande meddelat intressanta underrättelser, hvaraf här ett korrt sammandrag: I April månad

samla sig flockar af hundra ända till trehundra Bäfrar, för att gemensamt företaga sina byggnadsarbeten. Under vattnet, vid foten af en brant strand, gräfva de ett hål med öppningen i markens yta. Af den uppkastade mullen, jemte trästycken och grus som de blanda till densamma, uppföra de ett slags koja, fyra, sex till sju fot hög och tie, högst tolf fot bred. Invändigt är hon så rymlig, att Bäf-vern kan bo der med hela sin familj, som till antalet varierar från tie till tolf, högst tjuge medlemmar; och för öfrigt är hon så anlagd, att alla befinna sig med kroppen ofvan vattnet, medan de hålla svansarne ner deruti. Framtill är en små-sluttande gång, som leder till vattnet, och genom hvilken Bäfrarne vandra in och ut. Stundom finnas två eller tre sådana ingångar.Kojan utgör ett enda rum, nästan i form af en bakugn. Vid ingången är förrådsplatsen för sjöblan och qvistar, som tjena Bäfrarna till föda; de sednare stickas med spetsarne ned i gyttjan. De samla åt sig så länge som möjligt; vintertiden hålla de till och med hål öppna på isen, genom hvilka de passera in och ut.

Står vattnet under kojan icke nog högt, så uppdämma de det medelst en tvärdamm, som de uppföra af trädstycken, stenar och fet lera. Denna damm, som aldrig öfverstiger vattenytans höjd, är så fast, att den bär en menniska. Stiger vattnet ändå icke högt nog, så anlägga Bäfrarne sin boning i sjelfva dammen. Små Bolmar välja de helst till boningsplatser, emedan de der äro säkrast för rofdjur. Af fruktan för dessa, göra de å sina hus ingen utgång åt landsidan; men när vattnet stiger för högt och tvingar dem att fly undan, anbringa de hastigt en öppning i kojans öfra del. Vid dylika tillfällen omkomma de likväl ofta, äfvensom af brist på födo-ämnen, då de bosatt sig i en trakt, som ej har tillgång på sjöblan, aspar och björkar.Tre å fyra år bo Bäfrarne vid samma vatten, men bygga hvart år en ny koja. Ibland reparera de också den gamla, eller tillbygga invid den en ny, som ofvan-ti 11 hänger ihop med den förra. Den tillbygda kojan tjenar dock blott till en fristad i farans ögonblick.

Om nätterna förrätta Bäfrarne alla sina arbeten, och det med mycken drift. Om dagarna hvila de sig vanligen i sina hus på ett slags sängar, bäddade med torrt gräs. Bäfvern äter blott i nödfall Fisk, och då helst Kräftor; hans egentliga föda består om sommaren af löf, örter, rotter och frukter; om vintern af åtskilliga löf-träns bark. Höstetiden insamlar han sitt vinterförråd af sådana qvistar, och förvarar dem i vattnet, hvarur han efter behof åter upptager dem, för att skalas. Bäfrarne fångas på flera sätt, medelst deras boningars uttorrkande, i fällor, i nät, genom jagt med hundar o. s. v.

Bäfverns kött är ätligt och liknar svinkött, utom svansen, som luktar och smakar mera likt fisk. Den såsom medikament i åtskilliga sjukdomar brukliga Bäfver-gällen är af stort värde, äfvensom Bäfverskinnen och Bäfverliåren, hvilka användas, de förra till bräm, mössor m. m., samt de sednare till strumpor, vantar, och förnämligast till så kallade kastorhattar.

Såsom tillägg vilja vi slutligen lemna en korrt beskrifning Öfver de individer af Djurriket, hvilka befinnas å Titelplanschen för vårt lilla Kabinett, och om hvil-ka ingen underrättelse blifvit i de föregående kapitlen meddelad.

Till venster står ett ovanligen högt och resligt djur, inhemskt i Afrikas och Ostindiens varmaste regioner: Giraffen eller Kamelleoparden. Denna sednare benämning har djuret erhållit för sin långa hals och sitt lynne, som ega någon likhet med Kamelens, och för sin fläckiga hud, som liknar Leopardens. Giraffen, såsom han numera allmännare kallas, är af naturen ganska from; han förnärmar ingen lefvande varelse, och föder sig blott af gräs, örter och löf. Mot Lejon och andra Rofdjur försvarar han sig dock ganska käckt med sina starka bakfötter, och sällan blir hanöfverväldigad. Giraffens hud är beströdd med svartbruna fläckar på hvitaktig botten; hufvudet är

försedt med tvänne horn af ungefär sex tums längd. Giraffen har klöfvar liksom Oxen; svansen är liten och tunn med några hår vid ändan. Den sex fot långa halsen är ofvantill beklädd med en man, som begynner vid hufvudet och slutar ungefär midt på ryggen. Höjden af Giraffens kropp plär vanligen utgöra femton å sexton, och längden sju fot. —Ett lefvande djur af detta vackra slägte ankom för få år sedan, såsom skänk från Yicekonungen i Egypten, till Paris, och väckte der utomordentligt uppseende.

På den motstående högra sidan befinner sig en märkvärdig individ sfFåglar-nes ordning: Strutsen. Äfven denna har en ganska hög resning, nemligen mer än tre alnar från foten till ryggen; halsen är inemot tre fot lång. Öfra delen af hufvudet är kalt, halsen betäckt med ett harullslikt fjun. Vingarne äro ganska små; stjertfjädrarne utgöras af silkeslika trådar, af hvit, till en del svart, färg. Halsen är hvit, låren nakna. Strutsen, som ofta väger femton lispund, träffas talrikast iAfrikanska sandöknarna; äfven trifves han i åtskilliga trakter af Asien. Han har sin föda af åtskilliga frukter och frön, och kan fördraga törst lika länge som Kamelen. Denna stora och starka fågel är mycket skygg och rädd, och tar till flykten för vida svagare djur än han sjelf. Ovig genom sin tyngd kan han icke flyga, men löper öfver marken med en hastighet, att den snabbaste jagthäst ej kan följa honom; dock utmattas han i längden, och endast derigenom blir det möjligt för jägarenatt fånga och döda honom. Strutsens fjädrar hafva alltid hållits i stort värde såsom dyrbara lyxartiklar.

Om de öfriga Djuren, som på titelgravuren förefinnas, hafva vi redan sökt gifva våra unga Läsare nödig kännedom, livarföre det vore öfverflödigt att här ytterligare afhandla desammas JNaturhistoria. Följande på /. A. Probsts Förlag utgifna böcker, kopparstick in. m. säljas i dess bokhandel, äf-vensora hos de fleste Herrar Bokhandlare i Stockholm och i Landsorterna.

Vid partie-handel lemnas rabatt.

(Prisen äro i Banko.)

A B C-Tafla, med 1% colorerade figurer, uppklistrad på papp. 12 sk.

Barnspegeln; scdolärande Målningar af de förnämsta fel ocli de bästa egenskaper bos barn. Med 16 kopparstick. 2:a upplagan. Öfversättning från 4;de Franska upplagan af G. A. Silfverstolpe, pappb., med illuminerade figurer, 1 R:dr 16 sk., med svarta figurer, 1 R:dr l\ sk.

Berättelser för mina små Vänner; öfvcrs. från Franskan, med j illuminerade kopparst., i pappband, 32 sk.

Bilderbok, En liten, för barn, med 264 fig., illumin. och i pappb. 1 R:dr 8 sk., med svarta fig. 36 sk.

Djur-Kabinett för Svenska Ungdomen, med 12 kopparstick, i pappband, svarta figurer 1 R:dr 32 sk., med illuminerade fig. 2 R:dr.

Förskrifter i Svenska Skrifstylen, h. 16 sk.

— i Engelska dito, af S. A. Kjellin, 16 sk.

Första Begreppen af Naturläran, för ungdom, pb. 24 sk.

Galleri af märkvärdiga Folkslag, till angenäm läsning för ungdom, med 24 colorerade kopparstick i alpha-betisk ordning, föreställande de beskrifna folkslagen, pappb. 1 R:dr 24 sk.

Geograferne, De små, eller första undervisningen i allmänna Geografiens Studium. Med 32 illumin. fig. h. 24 sk.

Herrans Bön: Fader Vår. På Svenska, Latinska, Franska, Engelska, Tyska, Italienska, Finska och Lappska språken; samt på vers af Biskop Wallin, Professorerne Dahl; och Ödmann, Grefve Oxenstjerna, Hrr Angelini och Houard, a:a uppl., i pappb., med g svarta kopparstick, 32 sk. och med col. kopparst., 1 R:dr.

Le Miroir des cnfans, estampcs morales öii sont representés les principaux défauts et les meilleurcs qualites de 1'enfance, pappb. en coul. 1 R:dr 16 sk.

Teckningar af åtskilliga Europeiska Nationer, med beskrifning af D:r F. C. Funkc. Öfversättning med 24 illuminerade figurer, uppklistrade på kambrick och i foderal, 1 R;dr 16 sk.

Målningar af några Folkslag från de främmande Verldsdelarnc, med beskrifning af Doct. F. C. Funke, Öf' versättning, med 24 illuminerade figurer, uppklistrade på kambrick och i foderal, x R;dr x6 sk.